

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statens arbetsmarknadskommission m. m.; given Stockholms slott den 17 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlatande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, finans- och folkhushållningsdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om omorganisation av statens arbetsmarknadskommission och därmed sammanhängande spörsmål samt anför:

Statens arbetsmarknadskommission och dess hittillsvarande verksamhet.

Till statsrådsprotokollet för den 15 september 1939 anförde dåvarande chefen för socialdepartementet:

Genom det nu pågående kriget har läget på den svenska arbetsmarknaden blivit sådant, att en betydande arbetslöshet hotar på vissa håll, medan samtidigt brist på arbetskraft uppstått eller kan förväntas uppstå inom andra områden. Samhället måste ingripa såväl för att stödja de oförvällat arbetslösa som för att underlätta tillförseln av arbetskraft till livsviktiga områden inom

näringslivet. Arbetskraftens rörlighet befordras av den offentliga arbetsförmedlingen. Samhällets åtgärder i angivna hänseenden hava emellertid anordnats med utgångspunkt från helt andra förutsättningar med avseende å arbetsmarknadens struktur än de, med vilka man nu har att räkna. Med hänsyn härtill gör sig i nuvarande läge ett behov av en samlande överblick över de skiftande företeelserna på arbetsmarknaden och av samverkan mellan de olika arbetsmarknadsorganen starkt gällande.

Det torde vara nödvändigt att utan dröjsmål inrätta ett särskilt organ med uppgift i främsta rummet att noggrant följa förhållandena på den svenska arbetsmarknaden, såväl i fråga om uppkommande arbetslöshet som beträffande brist på arbetskraft och att föreslå de åtgärder, som därtinnan skulle kunna underlätta en nödvändig utjämning. Det torde vidare böra anses vara en uppgift av största vikt för berörda särskilda organ att överväga spørsmålet om vilka åtgärder, som kunna komma att bliva erforderliga, därest krisläget skulle skärpas.

Under återopande härav begärde och erhöll departementschefen bemyndigande att tillkalla en kommission med uppgift att följa läget på den svenska arbetsmarknaden. Kommissionen tillkallades den 19 september 1939 och erhöll benämningen *Statens arbetsmarknadskommission*.¹⁾

Om kommissionens hittillsvarande verksamhet må i korthet anmärkas följande. Kommissionens i direktiven antydda uppgift att finna utvägar till en omfördelning av arbetskraften kan sägas innefatta ett slags arbetsförmedling i vidsträckt bemärkelse. Det är därför helt naturligt, att den hittillsvarande verksamheten i mycket rört sig om arbetsförmedlingsproblem. Kommissionens ställning är formellt enbart rådgivande utan administrativ befogenhet, men på förevarande område, där verksamheten till betydande del består i förhandlingar med myndigheter och enskilda, förslag till åtgärder för att uppnå kontakt mellan arbetssökande och arbetskraftsbehov o. s. v., är gränsen mellan rådgivning och positivt ingripande icke skarp; med visst fog kan sägas, att arbetsmarknadskommissionens verksamhet enligt sin inriktning huvudsakligen kommit att utvecklas till ett slags central arbetsförmedling efter något större linjer än den ordinära arbetsförmedlingen. En sådan utveckling är som antytts helt naturlig och synes av allt att döma fylla ett behov. Den ordinära arbetsförmedlingen är i främsta rummet lokalt inriktad och — såsom framhållits i kommissionens ovan återgivna direktiv — uppbyggd från andra förutsättningar än de komplicerade utjämningsproblem, varom nu är fråga.

Förslag till omläggning av arbetsmarknadskommissionens verksamhet.

Olika omständigheter hava under senare tid aktualiserat frågan om en utbyggnad och omorganisation av arbetsmarknadskommissionen. I denna fråga

¹⁾ Kommissionen har för närvarande följande sammansättning: landshövdingen Arthur Thomson, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Harald Andersson i Dunker, ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen Olof Andersson i Malmö, direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Erik Brodén, disponenten Axel Enström i Holmsund, ledamoten av riksdagens första kammare, byråchefen Oskar Hagman, expeditiionschefen Ake Natt och Dag samt sekreteraren i Landsorganisationen i Sverige Gustav Vahlberg.

har inom socialdepartementet utarbetats en promemoria med förslag till organisation m. m. De i promemorian framlagda förslagen innebära i huvudsak arbetsmarknadskommissionens förändring från rådgivande till administrativt organ med ledande och samordnande uppgifter på arbetsmarknadsområdet samt inrättande av lokala organ under arbetsmarknadskommissionen, kallade »länsarbetsnämnder».

Över promemorian hava yttranden inhämtats från statskontoret, socialstyrelsen, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, statens livsmedelskommission, statens industrikommission, statens arbetsmarknadskommission, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige samt de anställdas centralorganisation (Daco).

Jag vill i det följande i olika sammanhang redogöra för de i promemorian framlagda förslagen och motiveringen därför ävensom för innehållet i de avgivna yttrandena.

Promemorian.

Förslaget till omorganisation av arbetsmarknadskommissionen motiverades i promemorian ur tre olika synpunkter.

För det första hade, framhölls det, förhållandena på arbetsmarknaden — framför allt de inbördes stridiga anspråken på yrkeskunnig arbetskraft för olika betydelsefulla ändamål — kommit det att framstå som ett önskemål av största praktiska vikt att tillskapa ett effektivt och auktoritativt organ för den centrala ledningen närmast under Kungl. Maj:t av *frågor om fördelning och utnyttjande av tillgänglig arbetskraft*. Närmast till hands låge att för detta ändamål omdana arbetsmarknadskommissionen från en institution med formellt i huvudsak rådgivande befogenhet och vissa utredningsuppgifter till en exekutiv kristidsmyndighet av samma karaktär som statens industrikommission och statens livsmedelskommission.

Det förtjänade anmärkas, att den av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap på sin tid uppgjorda planen för en extraordinär central kristidsorganisation upptagit bland annat två myndigheter med uppgifter, motsvarande dem som nu tillkomma livsmedels- och industrikommissionerna, samt en »arbetskommission» av i huvudsak den karaktär, som här antytts för en omorganiserad arbetsmarknadskommission.

Detta behov av en mera självständig ställning för kommissionen med rent administrativa uppgifter hade, framhölls det vidare i promemorian, framträtt så mycket starkare, som det för en effektiv behandling av nu aktuella arbetsmarknadsfrågor visat sig praktiskt nödvändigt, att den centrala myndigheten på området hade till sitt förfogande lokala organ, t. ex. i varje län, med auktoritativ ställning och sådan erfarenhet, som är av betydelse i dessa frågor. Detta behov hade yppat sig såväl i fråga om lösande av aktuella arbetsförmedlingsproblem som när det gällt att effektivt genomföra för kommissionens arbete betydelsefulla utredningar och undersökningar. För de här antydda uppgifterna i länen funnes icke några nu bestående myndigheter, över vilka kommissionen kunde förfoga.

Den andra omständighet, som enligt promemorian gäve anledning att överväga arbetsmarknadskommissionens ställning, vore ikraftträdandet av *lagen den 30 december 1939 om tjänsteplikt* (SFS 1939: 934).

Denna lag innehåller i 3 § bland annat följande bestämmelser:

»Myndighet, som Konungen därtill förordnar, åligger att närmast under Konungen för riket i dess helhet handhava tillämpningen av denna lag och med stöd därav meddelade föreskrifter. Sagda myndighet benämnes i denna lag *riksarbetsstyrelsen*.

Inom varje län åligger det av Konungen därtill förordnad myndighet, i denna lag benämnd *länsarbetsstyrelse*, att under riksarbetsstyrelsens ledning handhava tillämpningen av lagen och nyssnämnda föreskrifter.»

Sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap, vilkas förslag ligger till grund för lagen om tjänsteplikt, hava i sin motivering (prop. urtima riksdagen 1939 nr 92 sid. 71) förordat, att uppdraget att vara riksarbetsstyrelse anförtroddes arbetsmarknadskommissionen, vilken i sådant fall skulle ombildas efter i huvudsak de linjer, som anvisats i promemorian. Likaledes hava de sakkunniga föreslagit, att i länen inrättades särskilda myndigheter med uppdrag att vara länsarbetsstyrelser.

Vid lagens antagande togo statsmakterna icke slutgiltigt ställning till dessa organisationsfrågor, men de sakkunnigas förslag därutinnan anvisades av departementschefen såsom allmänna riktlinjer för frågornas lösande (prop. sid. 74) och tillstyrktes av vederbörande utskott (andra särskilda utsk. utl. 1939 nr 34 sid. 11).

Såsom ett tredje skäl att taga arbetsmarknadskommissionens ställning och uppgifter under övervägande angavs i promemorian en viss dualism, som syntes bestå mellan kommissionen och socialstyrelsen i fråga om centrala uppgifter på *den offentliga arbetsförmedlingens område*. Därest, som jag i annat sammanhang föreslagit, 2 kap. lagen om tjänsteplikt snarast bringas i tillämpning, kan med stöd därav en enhetlig ledning av arbetsförmedlingsverksamheten erhållas. Under sådana förhållanden finner jag mig kunna förbigå vad i promemorian anförts i detta hänseende.

Ur här anförda synpunkter hade i promemorian *en omorganiserad arbetsmarknadskommissions huvuduppgifter* sammanfattats på följande sätt:

1. Kommissionen skulle hava att leda och samordna den offentliga arbetsförmedlingsverksamheten.

2. Kommissionen skulle vidare närmast under Kungl. Maj:t genomföra den under rådande utomordentliga förhållanden erforderliga regleringen av arbetskraftens användning. I detta hänseende skulle kommissionen i allmänhet verka för en planmässig fördelning av tillgänglig arbetskraft för olika uppgifter efter vad kommissionen, med ledning av Kungl. Maj:ts därom givna föreskrifter och andra myndigheters för sina verksamhetsområden meddelade beslut och önskemål, funne bäst främja rikets säkerhet och folkförsörjningen. För att vid en sådan fördelning bereda ökad tillgång på arbetskraft för betydelsefulla uppgifter borde kommissionen söka befordra arbets-

tagares användning utom hemorten och i främmande yrken ävensom användning av arbetskraft, som eljest icke vore helt utnyttjad. Kommissionen borde, företrädesvis i samarbete med befintliga organisationer, söka intressera företagare och arbetstagare härför samt verka för tillämpning av sådana arbetsformer och arbetsvillkor, som kunna underlätta omflyttning av arbetskraft, på sätt nyss nämnts, eller lämpa sig för arbetstagare, som sakna yrkesvana eller som kunna användas för nya uppgifter endast viss tid under dagen eller under året. Kommissionen borde vidare planera och, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, genomföra åtgärder från det allmännas sida i samma syfte, såsom yrkesutbildning för underlättande av sådan omflyttning av arbetskraft eller bidrag till täckande av särskilda kostnader i anledning därav.

3. Slutligen skulle kommissionen i egenskap av riksarbetsstyrelse enligt lagen om tjänsteplikt fullgöra vad därutöver ålåg denna myndighet, för den närmaste tiden planläggnings- och förberedelsearbete i anslutning till lagen.

I sammanhang med uppdragandet av riktlinjerna för arbetsmarknadskommissionens huvuduppgifter har i promemorian även något berörts frågan om ett samordnande av de egentliga arbetsmarknadsuppgifterna med andra närliggande, framförallt ledningen av *hjälpverksamheten vid arbetslöshet*.

Denna fråga har omnämnts av andra särskilda utskottet vid 1939 års urtima riksdag i utlåtande (nr 34 sid. 12) över förslaget till lag om tjänsteplikt. Utskottet betonar där vikten av att, därest tillämpningen av lagen om tjänsteplikt och handhavandet av det allmännas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande icke anförtros åt ett och samma organ, ett intimt samarbete anordnas mellan myndigheterna i detta avseende, så att ej åtgärder för arbetslöshetens bekämpande vidtagas, som skulle kunna försvåra tjänstepliktlagens tillämpning eller som kunde bli obehövlige med en något ändrad tillämpning av tjänstepliktlagen.

Ännu en närbesläktad arbetsuppgift för den här avsedda organisationen har föreslagits av sociala försvarsberedskapskommittén i dess i september 1939 framlagda *förslag till familjebidragslag m. m.* (statens off. utredn. 1939: 26). Där förordas (sid. 33) såsom tillsynsmyndighet för den i förslaget avsedda bidragsverksamheten den arbetskommission, som upptagits i rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap ovannämnda plan för krisorganisationen. Detta förslag ligger till grund för den förut denna dag beslutade krigsfamiljebidragsförordningen.

Här sist berörda frågor upptogs emellertid icke till behandling i promemorian; det framhölls endast, att desamma kunde väntas bli aktualiserade inom kort.

Yttrandena.

Promemorians förslag till omläggning av arbetsmarknadskommissionens verksamhet och dess angivande av kommissionens huvuduppgifter har tillstyrkts i samtliga avgivna yttranden.

Sälunda säger sig *rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap* vilja

giva förslaget sitt oförbehållsamma stöd. Att för den offentliga arbetsförmedlingen under den numera skärpta och antagligen fortsättningsvis alltmera förvärrade krisen krävdes en central ledning med större myndighet än eljest, syntes uppenbart. Lika tydligt vore, att denna ledning för att rätt fylla sin uppgift borde utrustas med befogenhet att reglera arbetskraftens användning och att befordra dess utnyttjande på ur samhällssynpunkt ändamålsenligaste sätt.

Statens industrikommission finner den nuvarande situationen på arbetsmarknaden, kännetecknad av knappheten på arbetskraft för olika betydelsefulla ändamål, innebära ett starkt motiv för en centraliserad handläggning av landets arbetsmarknadsfrågor. De åtgärder i detta syfte, som redan vidtagits inom ramen för nuvarande organisation — exempelvis de av socialstyrelsen publicerade riksvakanslistorna — torde ej kunna erhålla den av förhållandena påkallade effektiviteten. En nyorganisation syntes därför ej längre böra uppskjutas.

Statens arbetsmarknadskommission förklarar sig i sin hittillsvarande verksamhet hava erfarit önskvärdheten av en sådan utveckling av kommissionen, som här föreslagits. Kommissionen anför vidare:

I anslutning till den i promemorian givna sammanfattningen av en omorganiserad arbetsmarknadskommissions huvuduppgifter vill kommissionen understryka betydelsen av den del av verksamheten, som avser att ekonomiskt underlätta arbetstagares anlitande utom hemorten och i främmande yrken. Det är uppenbart, att utan hjälpmedel av detta slag det icke finnes stora möjligheter för kommissionen att skaffa fram annan och mera arbetskraft än den som normalt utbjudes på arbetsmarknaden eller med andra ord att lösa krisens arbetskraftsproblem utan att tillgripa lagen om tjänsteplikt. Då man i sistnämnda lag anvisat vissa vägar för täckande av de enskilda arbetstagarnas förluster vid en omflyttning, har avsikten givetvis varit, att minst samma möjligheter till kompensation skola erbjudas dem som frivilligt underkasta sig förflyttning till samhällsviktiga arbetsområden, för vilka tvångsåtgärder eljest måste tillgripas.

Det är i detta sammanhang icke anledning att ingå på formerna för dessa ekonomiska stödåtgärder. Här må endast antydast två omständigheter, på vilka desamma framförallt måste taga sikte. Den ena är den särskilda svårigheten för familjeförsörjare att taga arbete på annan ort. Därest det är möjligt och lämpligt, att även arbetstagarens familj tager bostad på den främmande orten, bör stödåtgärden i regel avse bidrag till flyttningskostnaden, men där så icke är fallet, torde det vara nödvändigt att lämna bidrag till den ökning i levnadskostnaderna, som försakas av hushållets uppdelning. Den andra omständighet, som här åsyftas, är svårigheten för en arbetstagare i ett nytt arbete att så länge han icke har yrkesvana uppnå en skälig inkomst. Även i detta hänseende måste åtgärder övervägas.

I frågan om tillsynen över arbetsförmedlingen anför *socialstyrelsen*:

Alltsedan socialstyrelsens tillkomst ha ärenden rörande den offentliga arbetsförmedlingen tillhört styrelsens verksamhetsområde. Genom sin fortlöpande befattning med dylika ärenden uppehåller styrelsen den intima kontakt med arbetsmarknaden, som är av grundläggande betydelse för styrelsen i dess egenskap av centralt socialpolitiskt ämbetsverk. Tillräcklig kännedom

om läget och utvecklingen på arbetsmarknaden kan enligt sakens natur icke förvärvas enbart genom ett studium av arbetsförmedlingsanstalternas statistiska redogörelser eller av deras rapporter.

Med hänsyn härtill är det en självklar och naturlig anordning, att tillsynen över den offentliga arbetsförmedlingen normalt tillhör socialstyrelsen såsom en av dess viktigaste arbetsuppgifter. Då exceptionella förhållanden kräva en ändring i nu gällande ordning, måste emellertid de betänkligheter vika, som sålunda uppkomma mot ett förslag att från socialstyrelsen överflytta ärenden rörande den offentliga arbetsförmedlingen. Styrelsen vill också i detta sammanhang erinra, att styrelsen i utlåtanden över förslag till lag om tjänsteplikt tillstyrkt, att ärenden rörande den offentliga arbetsförmedlingen skola kunna överflyttas till riksstyrelsen. Styrelsen har därvid givetvis förutsatt, att dessa ärenden återförs till styrelsen, så snart en krisorganisation ej längre är av behovet påkallad.

I fråga om uppdelningen mellan socialstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen av dessa och närliggande göromål har *socialstyrelsen* vidare anført:

Det förutsattes, att styrelsen under den tid den icke är tillsynsmyndighet skall erhålla del av arbetsförmedlingarnas rapporter och att styrelsen även fortsättningsvis skall utarbeta de nu förekommande halvmånadsrapporterna rörande läget på arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill torde den löpande sammanställningen av uppgifterna rörande verksamheten inom de offentliga arbetsförmedlingarna fortfarande böra göras av styrelsen. Av promemorians förslag till överföring av vissa befattningshavare från socialstyrelsen synes framgå, att fördelningen av arbetsuppgifterna mellan arbetsmarknadskommissionen och socialstyrelsen tänkts sådan, ehuru det icke uttryckligen blivit sagt i promemorian. Styrelsen vill i detta sammanhang även framhålla, att ärenden rörande den enskilda arbetsförmedlingen givetvis böra behållas hos styrelsen liksom ock statistiken rörande arbetslösheten inom fackorganisationerna. Styrelsen förutsätter i detta sammanhang, att styrelsen i sin egenkap av tillsynsmyndighet över de erkända arbetslöshetskassorna skall beredas tillgång till de uppgifter och det biträde från de offentliga arbetsförmedlingarna, vilka äro erforderliga för att styrelsen skall kunna fylla denna funktion.

Den i promemorian i förbigående berörda frågan om ledningen av hjälperksamheten vid arbetslöshet har upptagits i några yttranden. Sålunda uttalas av *rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap*, *svenska arbetsgivareföreningen* och *Daco*, att det vore önskvärt, om ledningen därav överflyttades till arbetsmarknadskommissionen.

I några yttranden har ifrågasatts hänförande till arbetsmarknadskommissionens verksamhetsområde av ytterligare en uppgift, nämligen ärenden angående uppskov med värnpliktstjänstgöring.

Härom framhåller *statens industrikommission*, att de nu rådande svårigheterna på arbetsmarknaden till ej ringa del orsakades av inkallelserna till militär tjänstgöring. I den mån den personella försvarsberedskapen förstärktes, ökades återverkningarna på arbetsmarknaden. Det borde därför innebära en förenkling av hela arbetsmarknadsproblemet, om uppskovsärendena kunde avgöras inom den myndighet, som har hand om arbetskraftsproblemen, varvid behoven av arbetskraft inom de för rikets säkerhet och försörjning

viktigaste verksamhetsgrenarna kunde bedömas på ett överskådligare sätt än nu vore fallet.

Samma anordning förordas av *svenska arbetsgivareföreningen*.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap uttalar härom:

Den av rikskommissionen på sin tid utarbetade planen för en arbetskommission, vilken ingick i generalplanen för den extraordinarie förvaltningen under kris- eller krigstid, avsåg upprättandet av ett organ med i huvudsak den ställning, som åsyftas i det nu föreliggande organisationsförslaget. Det av rikskommissionen planerade centralorganet tänktes dock skola få ett i vissa hänseenden vidsträcktare verksamhetsområde. I instruktionsförslaget för arbetskommissionen angavs sålunda, att denna kommission skulle, bland annat, äga »att under samverkan med vederbörliga militära myndigheter handlägga ärenden rörande uppskov med inställelse till (hemförlovning från) krigstjänstgöring för värnpliktiga». Med avseende å frågor rörande offentlig understödsverksamhet och social hjälpverksamhet skulle det åligga arbetskommissionen att taga sådan befattning, som kunde varda enligt lag eller Kungl. Maj:ts beslut densamma anförtrödd. Närmast avsågs här sådan hjälpverksamhet, som föranleddes av krigsförhållanden.

Prövningen av frågor om uppskov med inställelse till värnpliktstjänstgöring vid mobilisering handhaves för närvarande av rikskommissionen, som för ändamålet vid anbefallandet av förstärkt försvarsberedskap den 1 september 1939 upprättat en särskild uppskovsavdelning, till vilken numera efter av Kungl. Maj:ts meddelat beslut hänförts jämväl de uppskovsärenden, vilkas handläggning tidigare påvilat de militära förvaltningsmyndigheterna. Uppskovsarbetet utgör för närvarande, sedan ett flertal kristidsmyndigheter upprättats, vilka övertagit större delen av de uppgifter, som eljest skolat ankomma på rikskommissionen, denna kommissions huvudsakliga bestyr. Att uppskovsärendena vid den utskiftning av arbetsuppgifterna på olika kristidsorgan, som skedde under hösten 1939, ansågos bära kvarstanna hos rikskommissionen, motiverades därmed, att något kristidsorgan, lämpat för övertagande av dessa, icke då förväntades bli inrättat och att någon redan befintlig myndighet icke heller lämpligen syntes kunna åläggas bestyret därmed.

Då nu fråga uppkommit angående arbetsmarknadskommissionens ombildning till en myndighet med central ställning på arbetsmarknadsområdet och med administrativ befogenhet, synes spörsmålet om uppskovsärendenas förläggning ha kommit i ett i viss mån ändrat läge. Utan tvivel sammanhånga dessa ärenden nära med arbetsmarknadsfrågorna i övrigt. Detta kunde synas tala för genomförandet av rikskommissionens tidigare plan att förlägga dessa under det centrala krisorganet för arbetsmarknadens reglering. Emot en sådan anordning talar möjligen, att den uppskovsbeviljande verksamheten, vilken ej är begränsad till kristiden utan fortgår jämväl under normala förhållanden, måste bedrivas under aktgivande på såväl militära som civila personalbehov. Med hänsyn härtill och då nödig samverkan mellan de båda centralmyndigheterna torde kunna utan svårighet ernås, synes det måhända riktigtast att tills vidare låta uppskovsärendena kvarstanna hos rikskommissionen.

*Departements-
chefen.*

Det förslag till förändring av arbetsmarknadskommissionens ställning och huvuduppgifter, som framlagts i den remitterade promemorian, har däri motiverats dels med att hittills gjorda erfarenheter utvisade behovet av en central ledning i arbetsmarknadsfrågor och dels med behovet av en beredskapsorganisation för ett mera skärpt krisläge, framförallt för tillämpning av lagen

om tjänsteplikt. Därutinnan har förslaget vunnit bifall i samtliga avgivna yttranden, och jag finner skäl att tillstyrka en omorganisation, som bland annat har denna innebörd.

Emellertid anser jag tiden vara inne för en omläggning av organisationen, som i den remitterade promemorian endast antytts som ett ytterligare steg på den anvisade vägen; jag syftar på frågan om den centrala ledningen av hjälpverksamheten vid arbetslöshet. Av skäl, som jag närmare utvecklar vid behandlingen av frågan om anslag till denna verksamhet, synes det nuvarande läget kräva, att det allmännas åtgärder av skilda slag inom arbetsmarknadsområdet samordnas och därför lämpligen organisatoriskt sammanföras på en hand. Detta bör lämpligast kunna ske genom en sammanslagning av statens arbetslöshetskommission och arbetsmarknadskommissionen, den senare i det ändrade och utvidgade skick, som föreslagits i den remitterade promemorian. För den sålunda sammanslagna kommissionen synes böra bibehållas namnet »statens arbetsmarknadskommission».

I nu förevarande sammanhang vill jag upptaga till behandling frågor om den nybildade arbetsmarknadskommissionens organisation och arbetssätt. Jag utgår därvid från de i promemorian framlagda förslagen med avseende å den nu befintliga arbetsmarknadskommissionen och de däröver avgivna yttrandena; vissa uppgifter, som erfordras därutöver för att bedöma frågan om sammanslagningen, har jag låtit införskaffa från arbetslöshetskommissionen. Då jag i det följande till behandling upptager särskilda frågor om kommissionens sammansättning, dess lokala organ m. m., bör därför uppmärksammas, att i sammanhang därmed återgivna delar av promemorian och remissyttrandena hava avseende å den nuvarande arbetsmarknadskommissionen, medan av mig framförda förslag och gjorda uttalanden i regel avse kommissionen efter sammanslagning med arbetslöshetskommissionen.

I det föregående hava utom arbetslöshetsfrågorna angivits ytterligare två arbetsuppgifter, som ligga nära arbetsmarknadskommissionens huvuduppgifter enligt det föreliggande förslaget men om vilka promemorian icke innehåller något utformat förslag. Detta gäller dels funktionen som tillsynsmyndighet enligt krigsfamiljebidragsförordningen och dels handläggningen av frågor om uppskov med värnpliktstjänstgöring.

Vad den förstnämnda frågan angår, har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat, att arbetsmarknadskommissionen skall vara tillsynsmyndighet enligt krigsfamiljebidragsförordningen.

I fråga om uppskovsärendena är det obestriddigt att, såsom även framhållits i några yttranden, desamma äga nära samband med arbetsmarknadskommissionens huvuduppgifter. Det synes därför i och för sig rationellt att överföra även dem från rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap till den nyorganiserade arbetsmarknadskommissionen. Emellertid tala vissa praktiska skäl för att icke vidtaga denna förändring i omedelbar anslutning till ett nyorganisationsarbete inom arbetsmarknadskommissionen. På grund härav och då, såsom rikskommissionen påpekat, några påtagliga praktiska olägenheter icke behöva befaras av att bibehålla den nuvarande anordningen, vill jag an-

sluta mig till rikskommissionens mening, att med denna fråga kan anstå tills vidare. Emellertid torde Kungl. Maj:t böra förbehålla sig rätt att tillfälligt vidtaga denna omorganisation, om så befinnes lämpligt. En definitiv lösning av frågan torde få övervägas i samband med den ifrågasatta, förnyade omprovningen av organisationen av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap (jfr statsutsk. utl. 1940 nr 11 sid. 5).

Vad beträffar den i socialstyrelsens yttrande berörda frågan om fördelningen av de statistiska arbetsuppgifterna inom arbetsmarknadsområdet, torde arbetsmarknadskommissionen böra samla sådana uppgifter, som äro av betydelse som arbetsmaterial för dess löpande arbete. Detta gäller framförallt arbetsförmedlingsanstalternas och arbetslöshetskommittéernas rapporter. Även offentliggörandet av sammanställningar av detta material torde böra ombesörjas av kommissionen. Övriga statistiska arbetsuppgifter inom arbetsmarknadsområdet böra däremot alltjämt tillhöra socialstyrelsen. Dit höra dels insamlandet och bearbetningen av sådana uppgifter, som icke hava direkt betydelse som arbetsmaterial för kommissionen, och dels den vidare statistiska bearbetningen av det genom kommission inkomna materialet.

Ledningen av den offentliga arbetsförmedlingen.

Vid tidpunkten för tillkomsten av den remitterade promemorian ansågs skäl icke föreligga att bringa 2 kap. lagen om tjänsteplikt i tillämpning. Emellertid ansågs för tiden till dess så skedde en viss centralisering och effektivisering av den offentliga arbetsförmedlingen önskvärd. I detta syfte innehöll promemorian ett förslag till provisorisk lagstiftning angående den offentliga arbetsförmedlingen. Enligt förslaget skulle de uppgifter, som enligt lagen om offentlig arbetsförmedling tillkomme socialstyrelsen, fullgöras av den myndighet, benämnd arbetsförmedlingens chefsmyndighet, som Kungl. Maj:t därtill förordnade. Sistnämnda myndighet skulle hava att leda och samordna arbetsförmedlingsverksamheten. Det skulle åligga arbetsförmedlingsanstalt att, utom sina vanliga uppgifter, efter chefsmyndighetens föreskrift fullgöra andra arbetsuppgifter, avseende arbetskraftens fördelning och utnyttjande. Chefsmyndigheten skulle erhålla vissa befogenheter i fråga om anstalternas inre organisation och arbetsfördelning. Statsbidrag skulle, utöver vad som eljest gällde, utgå för all anstalternas utgiftsökning under 1940 och 1941, i den mån det icke vore uppenbart, att ökningen icke föranletts av tillämpning av den provisoriska lagstiftningen.

Lagen om tjänsteplikt.

I detta sammanhang vill jag erinra om vad lagen den 30 december 1939 om tjänsteplikt innehåller i fråga om den offentliga arbetsförmedlingens organisation under krisförhållanden. Det heter sålunda i lagens 2 kap., 5 och 6 §§:

»5 §.

I län, i fråga om vilket Konungen därom förordnar, skall under tid, som av Konungen bestämmes, arbetsförmedlingsanstalt, som finnes anordnad

enligt lagen den 15 juni 1934 om offentlig arbetsförmedling, stå under ledning av länsarbetsstyrelsen och utöver anstalten eljest åliggande uppgifter fullgöra vad enligt denna lag ankommer på arbetsförmedlingsanstalt ävensom i övrigt biträda länsarbetsstyrelsen. Därvid skall länsarbetsstyrelsen äga besluta om anstaltens organisation och verksamhet samt förfoga över dess personal, lokaler och materiel, varvid dock styrelsen ej äger anställa ny personal för längre tid än förordnandet avser jämte skälig uppsägningstid.

6 §.

Såvitt angår arbetsförmedlingsanstalts verksamhet under tid, då densamma står under länsarbetsstyrelsens ledning, skola, i den mån Konungen därom förordnar, 2, 7 och 9—12 §§ lagen om offentlig arbetsförmedling ävensom enligt 6 § samma lag antaget reglemente icke äga tillämpning. Å verksamheten belöpande kostnader för samma tid bestridas av statsmedel.

I den mån åtgärd, som vidtagits för arbetsförmedlingsanstalt under tid, då dess verksamhet letts av länsarbetsstyrelsen, finnes vara överflödig för verksamheten, sedan länsarbetsstyrelsen frånträtt ledningen, skola för tiden därefter av åtgärden föranledda kostnader ersättas av statsmedel. I övrigt skall i anledning av vad i 5 § föreskrives ersättning icke utgå.»

Under lagens förarbeten anfördes i detta ämne av sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap (prop. urtima riksdagen 1939 nr 92 sid. 75), att under ett krisläge arbetsförmedlingens verksamhet redan i och för sig bleve mer betydelsefull och mer krävande än eljest, varför man måste räkna med en utvidgning och stabilisering av organisationen. Det vore vidare erforderligt, att mellan arbetsförmedlingen och den för lagens tillämpning i övrigt behövligen organisationen åstadkommes en nära samverkan, sannolikt även att förmedlingen underordnades nämnda organisation. Ingripandena enligt lagen hängde intimt samman med arbetsförmedlingens uppgifter och kunde sägas innebära en tvångsvis genomförd arbetsförmedling. Därför borde, framhölls det vidare, efter hand som ingripandena bleve mera omfattande, arbetsförmedlingen och de särskilda uppgifterna vid den tvångsmässiga regleringen handhas av ett och samma organ.

Med denna motivering föreslogo de sakkunniga vid krisförhållanden ett tillfälligt förstatligande av den offentliga arbetsförmedlingen. På hemställan av lagrådet (prop. sid. 190) erhöles bestämmelserna emellertid den ovan återgivna utformningen.

Yttrandena över promemorian.

I frågan, huruvida förhållandet mellan den offentliga arbetsförmedlingen och arbetsmarknadskommissionen borde organiseras enligt 2 kap. lagen om tjänsteplikt eller på annat sätt har i yttrandena förekommit följande.

Socialstyrelsen finner det icke tillräckligt motiverat i promemorian, varför dess ståndpunkt skulle vara att föredraga framför ikraftträdande av nämnda kapitel i lagen om tjänsteplikt. Mot sistnämnda åtgärd skulle måhända kunna anföras vissa skäl av ekonomisk och psykologisk natur. De ekonomiska skälen

syntes vara av följande innebörd. Därest nämnda kapitel i tjänstepliktslagen trädde i kraft, skulle staten komma att övertaga hela kostnaden för den offentliga arbetsförmedlingen. För närvarande bestrede landsting och kommuner viss andel av dessa kostnader med ett sammanlagt belopp av något över 1 miljon kronor per år. Lagens ikraftträdande skulle alltså medföra en ökning av statens utgifter för ändamålet med omkring 1 miljon kronor utöver de särskilda merkostnader, som torde uppkomma i samband med en av krisförhållanden betingad utbyggnad av den offentliga arbetsförmedlingen. Socialstyrelsen funne detta skäl icke böra vara avgörande. Då det framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser rörande den offentliga arbetsförmedlingen innebure, att det kommunala inflytandet å arbetsförmedlingen realiter högst väsentligt minskades, borde landstingen och kommunerna icke i samma utsträckning som nu vore fallet åläggas att bidra till den offentliga arbetsförmedlingens kostnader. — Även vissa psykologiska skäl kunde som nämnts möjligen anföras mot att nu sätta någon del av tjänstepliktslagen i kraft. Ikraftträdandet av en lagstiftning av så djupt ingripande natur kunde — även om det endast gällde vissa organisatoriska bestämmelser — befaras vålla oro. När emellertid omständigheterna vore sådana, att staten måste göra så långt gående ingripanden som i den remitterade promemorian föresloges, vore det enligt socialstyrelsens uppfattning just av psykologiska skäl angeläget, att vårt folk förlirktes med tanken, att tjänstepliktslagen kanske inom kort tid kunde behöva sättas i tillämpning. Ett ikraftträdande av ifrågavarande kapitel i tjänstepliktslagen syntes vara ägnat att på ett lämpligt sätt understryka lägets allvar. — Styrelsen betvivlade, att man genom den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om offentlig arbetsförmedling verkligen skulle kunna uppnå de resultat, som i promemorian avsetts. Det syntes nämligen icke sannolikt, att arbetsmarknadscommissionen skulle äga möjlighet att på sätt i promemorian föreslagits åstadkomma en jämnare fördelning av arbetskraften, utan att commissionen till sitt förfogande hade en helt förstatligad arbetsförmedling. Socialstyrelsen kunde således icke finna, att bärande skäl för de föreslagna särskilda bestämmelserna angående den offentliga arbetsförmedlingen anförts. I stället borde andra kapitlet tjänstepliktslagen sättas i kraft.

I yttrandet av *svenska arbetsgivareföreningen* anføres:

Det behov av centralisering av arbetsförmedlingarnas verksamhet, som redan före krisens början förmärkts, framträder nu med särskild styrka. Föreningen finner det i dagens situation vara av utomordentlig vikt, att de stora av krisen föranledda omflyttningsproblemen lösas snabbt och effektivt och att det på tillfredsställande sätt sörjes för rekrytering och utbildning av den reservpersonal, som vid en fullständigare genomförd mobilisering måste rycka in i produktionen. Dessa uppgifter kunna enligt föreningens åsikt icke lösas utan en enhetligt ledd, energisk insats från arbetsförmedlingarnas sida.

Att i nuvarande situation den sålunda erforderliga centrala ledningen av arbetsförmedlingarnas verksamhet bör anförtros åt arbetsmarknadscommissionen, är otvivelaktigt. En särskild fråga är emellertid, hur detta samordnande av arbetsmarknadscommissionens och arbetsförmedlingarnas verksamhet lämpligen bör organiseras. I förarbetena till lagen om tjänsteplikt uttalas,

att arbetsmarknadskommissionen är avsedd att bliva den riksarbetsstyrelse, varom talas i lagen. Även det föreliggande förslaget utgår från att så skall bliva fallet. I andra kapitlet lagen om tjänsteplikt givas regler för arbetsförmedlingarnas förstatligande under krisen, varigenom arbetsförmedlingsanstalterna bliva på visst sätt underordnade riksarbetsstyrelsen och dess organ. Det måste ligga nära till hands, att lösa frågan om arbetsförmedlingarnas centralisering genom att låta detta kapitel omedelbart träda i tillämpning.

Den i promemorian föreslagna metoden återigen har ur statsfinansiell synpunkt en given fördel, nämligen att staten på detta sätt blott skulle behöva betala den merkostnad, som de med anledning av krisen nödvändiga organisatoriska åtgärderna medföra, under det att om tjänstepliktslagen tillämpades, staten skulle få ikläda sig hela kostnaderna för arbetsförmedlingarnas verksamhet. Härtill kommer att man åtminstone formellt bibehåller den kommunala organisationsformen med de fördelar ifråga om kommunal sakkunskap och besparingsmöjligheter, som äro därmed förenade.

Föreningen ifrågasätter dock lämpligheten av att tillskapa en organisatorisk övergångsform av ifrågavarande karaktär. Man kan nämligen med skäl fråga sig, om tiden icke redan nu är inne att låta arbetsmarknadskommissionen övertaga den fullständiga ledningen av arbetsförmedlingarnas verksamhet och därmed också hela ansvaret för att icke något underlåtes, som nu kan göras för tillgodoseende av näringslivets behov av arbetskraft under ett förvärrat krisläge. För det behöfliga planläggnings- och förberedelsearbetet för lagen om tjänsteplikt fordras otvivelaktigt ett intimt samarbete mellan arbetsmarknadskommissionen och arbetsförmedlingarna. Föreningen vill också fästa uppmärksamheten på den dualism i organisatoriskt avseende, som måste uppkomma mellan å ena sidan styrelserna för arbetsförmedlingsanstalterna och å andra sidan de i promemorian omnämnda länsarbetsnämnderna.

Landsorganisationen uttalar, att även om genom ett ikraftsättande av 2 kap. lagen om tjänsteplikt den svårighet beträffande kompetensfördelningen mellan länsarbetsnämnderna och de kommunala anstaltsstyrelserna skulle undgås, vilken syntes nödvändigt förenad med det nu föreslagna systemet, och även om betänkligheterna mot att redan nu bringa tjänstepliktslagen i tillämpning mera hänförde sig till lagens materiella bestämmelser än till reglerna om arbetsförmedlingens yttre organisation, delade landsorganisationen den meningen, att den önskvärda centraliseringen av arbetsförmedlingen borde genomföras i enlighet med det remitterade förslaget. Så länge varken arbetsförmedlingstvång eller tjänsteplikt i någon form ansåges böra tillgripas, syntes anledning icke föreligga att sätta tjänstepliktslagens förvaltningsapparat i funktion; även statsfinansiella skäl talade däremot. Landsorganisationen ville emellertid framhålla angelägenheten av att en klar avgränsning skedde av länsarbetsnämndernas befogenheter i förhållande till de kommunala anstaltsstyrelserna.

Statens industrikommission anser de i förslaget framlagda riktlinjerna för organiserandet av samverkan mellan arbetsmarknadskommissionen och de lokala arbetsförmedlingsanstalterna vara för nuvarande förhållanden väl valda.

Daco förklarar sig vilja tillstyrka varje anordning, varigenom arbetsförmedlingsverksamheten gäves en fast central organisation och en målmedveten inriktning på en arbetskrafts- och arbetsanskaffning — icke endast på en passiv förmedling.

Departements-
chefen.

Frågan om den offentliga arbetsförmedlingsverksamhetens centrala ledning har sedan promemorian utarbetades och yttrandena däröver avgävos kommit i ett väsentligt annat läge. Såsom jag förut denna dag i annat sammanhang anfört, synes tiden nu vara inne för att bringa 2 kap. lagen om tjänsteplikt i tillämpning. Därmed har förutsättningen för promemorians förslag om provisorisk lagstiftning i ämnet bortfallit.

Förslag till organisation av arbetsmarknadskommissionen.

I samband med förut avhandlade spörsmål om en allmän omläggning av arbetsmarknadskommissionens verksamhet och huvuduppgifter och om erforderliga lagstiftningsåtgärder för genomförande därav har även övervägts frågan om arbetsmarknadskommissionens sammansättning, arbetssätt och organisation i övrigt.

Förarbetena till lagen om tjänsteplikt.

Dessa frågor hava under förarbetena till lagen om tjänsteplikt berörts av sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap (prop. urtima riksdagen 1939 nr 92 sid. 71). De sakkunniga avhandla närmast frågan om arbetsmarknadskommissionens lämpliga uppbyggnad och arbetssätt på ett stadium, då lagen om tjänsteplikt erhållit en mera omfattande tillämpning, och anföra härom:

Kommissionen torde då böra stå under ledning av en ordförande, som helt ägnar sig åt uppgiften. I detta sammanhang bör uppmärksammas, att kommissionens arbetsuppgifter till stor del komma att bestå av löpande göromål av administrativ karaktär, vilka kräva snabb, stundom omedelbar handläggning. Denna del av kommissionens uppgifter kunna uppenbarligen icke handläggas kollegialt av en större krets ledamöter, vilka företräda olika intressen och erfarenhetsområden och hava andra huvudsakliga arbetsuppgifter. Fördenskull måste kommissionens beslutanderätt i betydande utsträckning uppdragas åt ordföranden eller en mindre delegation inom densamma, som dagligen kan deltaga i handläggningen av sådana ärenden. Det torde vara lämpligt, att uppgiften ifråga uppdrages åt ordföranden, så länge arbetets omfattning det medger, men att därefter vid hans sida sättes en eller, då så erfordras, två ledamöter av kommissionen med liknande befogenhet. Ordföranden och den eller de för uppgiften avdelade ledamöterna skulle sålunda bilda ett slags *verkställande utskott*, där emellertid beslutanderätten kunde utövas i samråd eller fördelas mellan dem inbördes efter vad som för olika fall befundes lämpligt och praktiskt. Ifrågavarande ledamöter måste tydligen liksom ordföranden förutsättas ägna hela sin tid åt uppdraget.

Till sin återstående del borde kommissionen däremot med fördel bestå av personer utom administrationen, vilka företräda huvudorganisationerna på arbetsmarknaden, viktigare näringar o. s. v. Av kommissionen i dess helhet borde handläggas ärenden av planläggande eller principiell innebörd och dylikt. Kommissionens medlemsantal bör, även om de löpande ärendena på nu antytt sätt avlastas från densamma, icke sättas högt, knappast över sju eller åtta. I den mån det finnes önskvärt att till kommissionen knyta som rådgivare flera personer utan att öka dess medlemsantal, är det lämpligt att vid kommissionens sida ställa en *rådgivande nämnd* eller liknande församling med endast konsultativ uppgift. — För kommissionen erfordrades givetvis även ett på avdelningar arbetande *kansli* med administrativ personal, föredragande och experter.

Den organisation, som sålunda antytts för ett stadium av omfattande verkställighetsåtgärder, borde enligt de sakkunnigas mening successivt växa fram ur en begynnelseorganisation inom arbetsmarknadskommissionen.

Promemorian.

I den inom departementet upprättade promemorian anföres i detta ämne följande.

Organisationen av ett förvaltningsorgan med här ifrågavarande uppgifter erbjöde särskilda svårigheter, i det att å ena sidan av arbetstekniska skäl ledamotsantalet icke borde sättas högt, lämpligen ej över fem och i varje fall om möjligt ej över sju, medan å andra sidan en mångfald intressegrupper och erfarenhetsområden borde vara representerade där.

Den bästa lösningen av detta problem syntes vara, att den egentliga arbetsmarknadskommissionen erhöle ett starkt begränsat antal ledamöter, förslagvis fem, men kompletterades av ett arbetsmarknadskommissionens råd, vars storlek icke vore bestämt fastslagen och inom vilket kunde erhållas en önskvärd, mångsidig representation av här åsyftat slag. Det borde därvid understrykas, att rådets uppgift icke borde vara att sammanträda i sin helhet för att erhålla information om läget och diskutera principiella frågor utan snarare att erbjuda kommissionen ett urval sakkunniga och representanter för olika grupper och områden att var för sig biträda kommissionen, då dennas dagliga arbete komme att beröra rådsledamotens huvudmän eller erfarenhetsområde. Ett obligatoriskt deltagande på detta sätt av sakkunniga och fackrepresentanter i kommissionens handläggning av varje fråga, som berörde vederbörandes område, kunde väl av praktiska skäl icke komma i fråga, men i den utsträckning det praktiskt låte sig göra borde rådets uppgift genomföras huvudsakligen på detta sätt.

Ätminstone beträffande ett särskilt betydelsefullt slag av sådan representation ifrågasattes ett ytterligare markerande av denna rådets uppgift medelst ett system av extra ledamotskap av kommissionen, vilket i särskilda fall alternerande utövades av vissa fackrepresentanter inom rådet. Detta gällde representationen av företagare och arbetstagare inom olika områden, en representation som syntes vara självfallet nödvändig med de uppgifter, som skulle tillkomma arbetsmarknadskommissionen.

I detta hänseende utginge förslaget från att de stora huvudorganisationerna på arbetsmarknaden skulle bliva representerade bland kommissionens fem »ordinarie» ledamöter. Representationen för särskilda näringar och fack skulle däremot äga rum i särskilda, härför avsedda sektioner av rådet, en företagarsektion och en arbetstagarsektion, båda uppdelade i grupper efter fack, näringar och personalkategorier. I behandling inom kommissionen av viktigare frågor, som berörde en dylik grupp, skulle som extra ledamöter i kommissionen deltaga vederbörande grupprepresentanter, en från vardera företagarsektionen och arbetstagarsektionen. I flertalet viktigare avgöranden skulle därigenom kommissionens ledamotsantal ökas från fem till sju och kommissionens sammansättning därvid bliva den för varje särskilt ärende mest sakkunniga, som inom rådets ram vore möjlig.

Den antydda anordningen erinrade, framhålles det i promemorian, i viss mån om det alternerande ledamotskap, som tillämpas inom arbetsrådet.

Annan inom rådet önskvärd sakkunskap eller representation, t. ex. för frågor om yrkesutbildning eller frågor, som berörde de frivilliga organisationerna för anskaffande av reservarbetskraft, syntes böra sammanföras i andra sektioner.

Med den här föreslagna sammansättningen av kommissionen syntes, heter det vidare, densamma icke kunna beräknas hålla täta sammanträden, knappast mer än ett sammanträde i veckan. En hel del av kommissionens arbetsuppgifter måste dock komma att kräva snabba avgöranden, varför det måste förutsättas, att i viss utsträckning kommissionens beslutanderätt — åtminstone såvitt anginge åtgärder tills vidare — utövades av ordföranden ensam. Enär föredragande tjänstemannen vid föredragning såväl för kommissionen som för ordföranden borde vara skyldig att uttala sin mening och låta anteckna avvikande mening till protokollet, komme i nu ifrågavarande fall organisationen att överensstämman med ett vanligt »generaldirektörsverk».

Inom kommissionens kansli syntes utom sekretariat tills vidare behöva inrättas endast två avdelningar, nämligen en arbetsförmedlingsavdelning för aktuella arbetsmarknadsfrågor samt en utredningsavdelning för inventering och registrering av nu förefintligt och framdeles uppkommande behov av och tillgång på arbetskraft ävensom utarbetande av planer för utjämning i sådant hänseende.

Yttrandena.

Mot den föreslagna organisationen av arbetsmarknadskommissionen har *socialstyrelsen* icke funnit något att erinra.

Statskontoret säger sig finna det föreslagna antalet ledamöter i kommissionen väl stort. Därest — såsom framhållits som en möjlighet — arbetsmarknadskommissionen och arbetslöshetskommissionen uppginge i varandra, vore intet att erinra mot det föreslagna ledamotsantalet, men eljest borde detta i arbetsmarknadskommissionen kunna begränsas till tre.

Statens industrikommission anser fördelningen av uppgifter mellan kommissionen och dess råd ej fullt klart framgå av förslaget och yttrar:

Med den sammansättning av kommissionen och den sektionsindelning av rådet, som föreslagits, hava partintressen på arbetsmarknaden starkt framhävt. Kommissionen måste självfallet i sin verksamhet taga den hänsyn till parternas intressen, som en smidig handläggning av arbetsmarknadsärendena kräver. Bland annat böra de omflyttningar av arbetskraft mellan olika orter och mellan olika fack, som kunna bli nödvändiga, planläggas och genomföras i samverkan med befintliga organisationer på arbetsmarknaden. En sådan samverkan bör dock komma till stånd redan under planlägningsstadiet och härvid bör den av rådet företrädda sakkunskapen utnyttjas.

Enligt förslaget skulle rådet vara en församling, ur vilken arbetsmarknadskommissionen vid behov förstärktes under aktgivande på att balansen mellan företagare- och arbetstagareintressena bibehölles. Industrikommissionen anser dock, att arbetsmarknadskommissionens verksamhet i första hand ej gäller att överbrygga motsättningarna mellan företagare och arbetstagare utan

snarare att fastställa behovet av arbetskraft inom olika verksamhetsområden, att väga de konstaterade behoven mot varandra och att finna utvägar för att så långt som möjligt och utan allt för störande ingripanden tillfredsställa dessa behov. Den speciella sakkunskap, kommissionen behöver anlita för denna verksamhet och vilken enligt förslaget skulle tillföras kommissionen genom extra ledamöter ur rådets krets, representerande såväl företagare- som arbetstagareintressen, torde kunna utnyttjas på ett mera praktiskt och effektivt sätt, om representanter för arbetsmarknadens stora organisationer, för yrkesutbildningen och andra verksamhetsområden stode till kommissionens förfogande redan under utredningsarbetet på ungefär liknande sätt som genom de s. k. tekniska sakkunniga sker inom industrikommissionen.

Landsorganisationen uttalar tvivel om lämpligheten av det föreslagna extra ledamotskapet. Det syfte man därmed velat vinna borde, framhålles det, lika väl tillgodoses genom att ledamöter av rådet erhöles enbart yttrande- och förslagsrätt.

Förslaget om extra ledamöter tillstyrkes däremot av *Daco*, som finner att därigenom äntligen de anställda genom sin centralorganisation skulle beredas möjlighet att följa den aktuella utvecklingen på arbetsmarknaden och att i skäligen mån inverka på de stora avgörandena vid uppbyggandet av en effektivare arbetsmarknadsberedskap. Därvid förutsattes såsom självklart att *Daco*, eventuellt också vissa större till *Daco* anslutna organisationer, skulle beredas tillfälle att utse ledamöter i rådet, samt att i frågor som i särskild grad berörde de anställdas intressen dessas representant i rådet komme att inkallas såsom extra ledamot i kommissionen.

Statens livsmedelskommission erinrar om den av kommissionen i samråd med arbetsmarknadskommissionen över hela landet nyligen organiserade blockbildningen inom jordbruket för säkerställande av dess behov av arbetskraft vid mobilisering och understryker den fullständigt avgörande betydelsen för livsmedelskommissionens och särskilt dess produktionsavdelnings hela verksamhet av att detta arbetskraftsbehov tillbörligen tillgodosåges. Vid angivna förhållande syntes, framhålles det, åt livsmedelskommissionen böra tillförsäkras ett större inflytande å dessa ärendens avgörande än som i förslaget syntes vara förutsatt. En anordning som i sådant hänseende kunde förtjäna att närmare övervägas vore, att föredragningen inom arbetsmarknadskommissionen av hithörande ärenden anförtroddes en härför skickad tjänsteman inom livsmedelskommissionens produktionsavdelning. Man erhöles på detta sätt en form för samarbete mellan de två kommissionerna, motsvarande den, som nyligen tillskapats för den erforderliga samverkan mellan arbetsmarknadskommissionen och statens vednämnd.

I fråga om organisationen av kommissionens kansli framhålles i ett särskilt yttrande av byråchefen i socialstyrelsen B. Nyström, att kommissionens utredningsavdelning uteslutande borde användas för vissa tekniska uppgifter och icke för statistiska undersökningar rörande förhållanden på arbetsmarknaden; de senare kunde lämpligen utföras i samband med socialstyrelsens arbetsmarknadsstatistik, vilken förfogade över för ändamålet erforderliga personliga och maskinella resurser.

Departements-
chefen.

Sammanläggningen av arbetsmarknadskommissionen och arbetslöshetskommissionen ändrar i viss mån förutsättningarna för det i promemorian framlagda förslaget om den förra kommissionens sammansättning. Med hänsyn dels till att den sammanslagna kommissionen erhåller större arbetsuppgifter än man räknat med i promemorian och dels till att densamma bör i största möjliga utsträckning tillförsäkras personlig erfarenhet från de båda föregående kommissionerna, torde dess medlemsantal icke böra sättas lägre än sju. Detta förhållande inverkar även på frågan om det i promemorian föreslagna systemet med »extra» ledamöter. Detta system blir därvid å ena sidan mindre lämpligt med hänsyn till kommissionens storlek och å andra sidan mindre behöfligt, då bland kommissionens ordinarie ledamöter kan erhållas en starkare representation av företagare och arbetstagare. Jag anser sålunda lämpligast att icke upptaga förslaget i denna del. Den erforderliga kontakten med företagare och arbetstagare inom särskilda yrkesområden bör sökas genom arbetsmarknadskommissionens råd. Detta torde böra organiseras och fungera enligt promemorians förslag, dock att indelningen i sektioner och grupper — vilken avsåg att ligga till grund för det »extra» ledamotskapet i kommissionen — icke blir nödvändig.

I detta sammanhang vill jag understryka vad statens industrikommission yttrat därom, att arbetsmarknadskommissionens verksamhet icke i första hand avsåge att överbrygga motsättningar mellan företagare och arbetstagare, varför partsrepresentationen i densamma icke borde framhåvas alltför starkt. Detta påpekande är givetvis riktigt. De ingripanden, som kunna ifrågakomma på detta område, torde snarare komma att innebära motsättningar mellan samhällsintresset och enskilda intressen eller mellan olika näringar eller verksamhetsområden inbördes; däremot lära företagares och arbetstagares intressen inom en näring ofta komma att vara identiska. När i detta sammanhang talas om »parts-» eller »intresse-» representation, får detta tagas som ett medvetet förenklat uttryck; därmed avses icke sådan partsrepresentation i egentlig mening, som förekommer i arbetsdomstolen och arbetsrådet.

Vad som avses att vinna med anordningen att som ledamöter i kommissionen och rådet förvärva representanter för arbetsmarknadens organisationer torde vara två ting: dels den personliga sakkunskap och erfarenhet, som dessa ledamöter företräda, och dels att man genom dem uppnår effektiv personlig kontakt med organisationernas medlemmar, d. v. s. det stora flertalet av de enskilda personer, som kommissionens åtgärder angå.

Betydelsen av en sådan kontakt kan icke överskattas. Framförallt blir den av värde på det stadium av kommissionens verksamhet, som kan sägas innebära att söka lösa uppkommande problem i fråga om knapphet på arbetskraft utan att tillgripa tvångsåtgärder. Även för det fall, att man skulle bli nödsakad att företaga sådana åtgärder, är det emellertid av vital betydelse för såväl samhället som de enskilda, vilka beröras av åtgärderna, att på ett tidigt stadium av varje större frågas behandling vederbörandes synpunkter få komma till tals hos den beslutande myndigheten genom de språkrör, som de enskilda hava för vana att anlita i sådant

hänseende, d. v. s. sina organisationer. Detta är av vikt lika mycket i de enskildas intresse av att i möjligaste mån undgå intrång och förluster som i samhällets intresse av att åtgärderna bliva möjliga att genomföra och medföra önskat resultat.

Statens industrikommission har föreslagit, att de särskilda fackorganisationernas representanter skulle, i stället för ledamotskap i rådet, erhålla en ställning, motsvarande industrikommissionens s. k. tekniska sakkunniga. I detta hänseende vill jag erinra om vad som i promemorian yttrats om rådets karaktär och arbetssätt. Det framgår därav, att rådet icke borde i främsta rummet betraktas som en enhetlig korporation, som skulle sammanträda i sin helhet, utan just som en uppsättning sakkunniga, ur vilken kommissionen hade att utvälja en eller flera att samråda med i en viss fråga. Promemorians förslag överensstämmer såtillvida med industrikommissionens. Den senare har till utveckling av sitt förslag framhållit betydelsen av att samråd med de sakkunniga fackrepresentanterna skedde redan på ärendenas förberedelse- och utredningsstadium. Det är självfallet, att så bör ske. Rådets ovan angivna arbetssätt får icke genomföras byråkratiskt, så att rådsledamot exempelvis endast kallas till ett formellt sammanträde för att där höra ett färdigberett ärende föredragas. Den största fördelen med rådets existens ser jag i möjligheten för kommissionens ordförande eller föredragande tjänstemän att när helst så kräves kunna under hand rådgöra med någon ledamot i rådet och genom dennes förmedling utröna läget och få del av vederbörandes synpunkter.

Den i livsmedelskommissionens yttrande förordade och i viss mån redan tillämpade metoden, att experter och tjänstemän hos ett krisorgan delta i ett annat krisorgans handläggning av ärenden, som beröra även det förras arbetsområde, synes vara rationell och bör vidare utvecklas. Däremot torde icke — såsom möjligen kunde utläsas av det i yttrandet angivna exemplet — kanslibehandlingen av en huvuddel av arbetsmarknadskommissionens ärenden kunna helt och hållet förläggas till livsmedelskommissionens kansli.

Förslag till organisation av arbetsmarknadskommissionens lokala organ.

En huvudpunkt i det föreliggande förslaget utgör tillskapandet av lokala organ för arbetsmarknadskommissionen. Beträffande organisationen i detta avseende har i ärendet förekommit följande.

Förarbetena till lagen om tjänsteplikt.

Angående lokalorganisationen anfördes under förarbetena till lagen om tjänsteplikt av sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap följande (prop. urtima riksdagen 1939 nr 92 sid. 72):

Då i den ordinära lokalförvaltningen *länsstyrelserna* intaga en dominerande ställning, är det naturligt och lämpligt, att desamma även i den extraordinära krisförvaltningen erhålla ett sådant inflytande, som förhållandena kunna medgiva. — — —

Från dessa utgångspunkter vilja de sakkunniga för lokalorganisationen i utbyggt skick, sålunda på ett stadium, då lagen vunnit större tillämpning inom området, förorda följande riktlinjer. I varje län finnes en särskild myndighet med uppgift att vidtaga åtgärder för att ordna arbetskraftens ändamålsenliga fördelning och användning inom länet och därvid bland annat med uppdrag att fungera som länsarbetsstyrelse. Som benämning på dessa särskilda myndigheter skulle kunna tänkas »*arbetsmarknadsstyrelse*» i förening med länets namn (»Stockholms läns arbetsmarknadsstyrelse» o. s. v.). Om styrelsens sammansättning torde böra gälla, att av förut antydda skäl landshövdingen så vitt möjligt fungerar som styrelsens ordförande. Det är emellertid uppenbart, att särskilt i kristider landshövdingen ofta icke kan ägna mera tid åt styrelsens arbete än som medger en allmän överblick därav. Fördenskull bör vid hans sida i styrelsen sättas en vice ordförande och verkställande ledamot, vilken helt ägnar sig åt uppdraget och på vilken ansvaret för styrelsens arbete huvudsakligen kommer att vila. Som tredje ledamot av styrelsen förordas den person, som närmast handhar ledningen av arbetsförmedlingsverksamheten i länet. Att sakkunskap av sistnämnda slag på ett eller annat sätt bör knytas till styrelsen är självfallet. Flertalet åtgärder enligt lagen kunna sägas utgöra en utbyggnad av arbetsförmedlingsverksamheten, en delvis tvångsvis genomförd arbetsförmedling, varför det är naturligt och praktiskt, att anstaltarnas personal organiseras för handhavande av arbetet därmed och föredragning av dessa ärenden hos styrelserna. För dessa ändamål kommer att erfordras någon omorganisation av anstalterna, bland annat med hänsyn till att städer utom landsting hava egna anstalter och till att anstaltarnas huvudkontor och ledning icke alltid äro förlagda till residensstäderna. För den närmaste ledningen av länets arbetsförmedling i dess sålunda enhetliggjorda och delvis förändrade skick kommer givetvis att anlitas en person med praktisk erfarenhet av arbetsförmedling, om möjligt inom samma län. Ifrågavarande erfarenhetsområde har emellertid en så dominerande betydelse inom arbetsmarknadsstyrelsens arbete, att denne tjänsteman bör vara ledamot av styrelsen även i andra ärenden än dem som beröra hans egentliga område.

Arbetsmarknadsstyrelsen föreslås sålunda få tre medlemmar: 1) landshövdingen, ordförande; 2) en vice ordförande och verkställande ledamot; 3) chefen för den för ändamålet omorganiserade arbetsförmedlingsanstalten, tillika fungerande som huvudavdelning inom styrelsens kansli. Då som förut framhållits landshövdingens närvaro i styrelsen icke i alla län och vid varje tidpunkt kan påräknas som regel, bör för honom förordnas en suppleant, om möjligt en annan person med liknande överblick över länets förhållanden från verksamhet inom länsstyrelsen, kristidsstyrelsen, landstinget, hushållningssällskapet eller dylikt.

Liksom det centrala organet bör arbetsmarknadsstyrelsen vid sin sida få en *rådgivande nämnd* med representanter för t. ex. landsting, större primärkommuner, hushållningssällskap, kristidsstyrelse, vedkontor, arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer, viktiga näringar samt frivilliga organisationer på området.

Promemorian.

I den inom departementet upprättade promemorian anfördes, som förut nämnts, att inga nu bestående myndigheter i länen lämpade sig som lokalorgan för arbetsmarknadskommissionen. Kristidsstyrelserna hade, påpekades det, icke sammansatts med tanke härpå, och en sammankoppling av dessa uppgifter och deras nuvarande vore av flera skäl icke lämplig. Arbetsuppgifternas

omfattning vid ett skärpt krisläge, deras olikartade inriktning och den omständigheten, att ledningen därav skulle ankomma på olika centrala myndigheter, vore skäl mot en sådan anordning. Möjligen kunde tänkas en specialisering inom styrelserna för detta ändamål, men en fristående organisation här för vore då avgjort att föredraga och innebure icke någon nämnvärd utvidgning av organisationsbyggnaden i jämförelse med en uppdelning av kristidsstyrelserna på avdelningar eller liknande.

Lokalmyndigheterna för biträde åt arbetsmarknadskommissionen syntes böra organiseras länsvis i nära samverkan med arbetsförmedlingsanstalterna. Även ett utbyte av arbetskraft borde kunna äga rum dem emellan. Som länsorganets verkställande tjänsteman, förslagsvis benämnd länsarbetschef, ansåges i många fall kunna fungera arbetsförmedlingsanstaltens föreståndare, därest nödig arbetshjälp bereddes honom i hans båda uppdrag. Länsarbetschefens och föreståndarens arbetsuppgifter syntes i själva verket gå så in i varandra, att de icke kunde strängt särskiljas, varför denna kombination vore mycket naturlig.

Vad anginge länsorganets sammansättning föreläge, påpekas i promemorian, i stort sett samma svårigheter som framhållits för centralmyndighetens del, och lösningen därav syntes böra ske på analogt sätt. Sälunda föresloges ett länsorgan, kallat länsarbetsnämnd, med tre ledamöter, bland dem länsarbetschefen som verkställande ledamot, samt vid nämndens sida en rådgivande församling med representation såväl för fack- och intressegrupper som för olika lokala myndigheter och institutioner. Möjligen kunde även här finnas tillämpning för ett alternerande extra ledamotskap så som utformats beträffande kommissionen.

Yttrandena.

I fråga om arbetsmarknadskommissionens lokala organ har i ett yttrande berörts frågan om nya organ härför böra tillskapas eller om några nu bestående kunna tagas i anspråk härför.

Härom anföres av *statens livsmedelskommission*:

Enligt livsmedelskommissionens uppfattning vore det ur såväl principiell som praktisk synpunkt synnerligen önskvärt, att det av krigsförhållandena föranledda förvaltningsarbetet ute i länen i möjligaste mån koncentrerades till samma eller åtminstone med varandra intimt förbundna organ. Livsmedelskommissionen finner sig kunna giva sin fulla anslutning till vad rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap i sådant avseende anført i sin generalplan för krisförvaltningen, varest bland annat förordas, att såväl egentliga folkförsörjningsfrågor som ärenden angående fördelning av tillgänglig arbetskraft och förefintliga arbeten handläggas av samma länsorgan.

Livsmedelskommissionen får i detta sammanhang framhålla, hurusom redan i nu rådande situation kristidsstyrelsernas och de planerade länsarbetsmyndigheternas uppgifter skulle gå in i varandra, så t. ex. just i fråga om utnyttjandet av arbetsblockorganisationen inom jordbruket. I ett mera framskridet krisläge bleve det av allt att döma än svårare att uppdraga en bestämd gräns mellan de båda länsorganens respektive verksamhetsfält. Det måste då allvarligt befaras, att förslaget i tillämpningen komme att leda till en skadlig

dualism, desto mera betänklig, som man här otvivelaktigt rör sig på ett i och för sig mycket ömtåligt arbetsområde. — Ett ytterligare skäl emot tillskapande av särskilda länsarbetsnämnder utgör svårigheten att på fullgott sätt rekrytera alltför talrika lokalorgan.

När i promemorian gent emot en utbyggnad av kristidsstyrelseorganisationen anföres, att dessa styrelser icke sammansatts med tanke på nu ifrågakomna uppgifter, kan detta knappast sägas vara fullt riktigt. På åtskilliga håll inom landet hava i själva verket i kristidsstyrelserna insatts även företrädare för erfarenhet och intressen inom arbetsmarknaden. Och i den mån så ej redan skett har man lämnat möjligheten öppen att komplettera styrelserna ur denna synpunkt. En dylik komplettering kunde för övrigt tänkas ske med begagnande av det system av extra ledamotskap, som i förslaget förordats för centralorganets vidkommande.

Enligt livsmedelskommissionens mening tala tungt vägande skäl för att arbetsmarknadskommissionens blivande länsorgan i någon form inordnas under kristidsstyrelserna, förslagsvis såsom ett speciellt relativt självständigt arbetande kontor eller byrå, på sätt å sistone torde hava ifrågasatts skola äga rum med de nuvarande vedkontoren. I samband härmed vill kommissionen slutligen särskilt betona, att en länsarbetschef lär kunna anknytas ungefär lika lätt till en organisation av nu antydd art som till en fristående länsarbetsstyrelse.

Statens arbetsmarknadskommission franhåller, att lokalorganens arbetsuppgifter under den närmaste tiden till större delen torde komma att avse sådana utrednings-, inventerings- och registreringsuppgifter under kommissionens ledning, vilka med det snaraste måste utföras för att bilda en grundval för den fortsatta verksamheten. Detta arbete komme givetvis främst att åvila nämndens verkställande ledamot, i förslaget benämnd »länsarbetschef», och övriga tjänstemän. På nämnden såsom sådan, framförallt på dess ordförande, skulle vila de åtgärder, med vilka nämnden skulle ingripa i fråga om aktuella arbetsmarknadsproblem, anskaffande av arbetskraft till särskilda företag och arbetsområden, förhandlingar med företag, arbetstagare och organisationer o. s. v. Uppgifterna av sistnämnda slag — vilka efterhand torde bliva mera omfattande och krävande än för närvarande — kunde tydligen erbjuda betydande svårigheter och ställa stora krav på nämnderna. Därest lagen om tjänsteplikt sattes i tillämpning, komme ytterligare svåra och ömtåliga uppgifter att åläggas dem.

Med hänsyn härtill ville arbetsmarknadskommissionen understryka vikten av att framförallt på ordförandeposterna i dessa nämnder sattes personer, som vore väl förfarna i allmänna värv samt ägde initiativ, självständighet och obestridd auktoritet i orten. Då det som nämnts kunde förväntas, att de på nämnden såsom sådan och närmast på ordföranden ankommande uppgifterna komme att framdeles öka i antal och betydelse, borde om möjligt dessa uppdrag anförtros personer, som framdeles kunde ägna mera tid åt uppdraget och eventuellt helt övergå till detta.

Arbetsmarknadskommissionen anmärker vidare, att med den ställning inom nämnden och dess verksamhet, som förutsatts skola tillkomma ordföranden, det måhända vore missvisande, om nämndens verkställande ledamot benämndes »länsarbetschef».

I fråga om länsarbetsnämndernas organisation i övrigt vore det, framhåller arbetsmarknadskommissionen, här liksom vid riksmyndighetens organiserande önskvärt att i nämnden eller åtminstone med nära anknytning till denna erhålla representation av olika här berörda intressegrupper, framförallt arbetsmarknadens organisationer. Enligt förslaget i promemorian skulle beträffande centralmyndigheten arbetsmarknadens huvudorganisationer erhålla permanent representation i själva kommissionen, och de särskilda fackorganisationerna representeras i rådet och tillfälligt i kommissionen. Med den föreslagna sammansättningen av länsarbetsnämnderna med tre medlemmar, av vilka såväl ordföranden som den verkställande ledamoten borde stå utom intressegrupperingen, hade icke beretts något utrymme för sådan representation i själva nämnden, endast i den rådgivande församling, som skulle knytas till densamma. Enligt arbetsmarknadskommissionens mening skulle det emellertid vara av värde, om i länsarbetsnämnderna liksom i centralmyndigheten kunde erhållas en fast representation för arbetsmarknadens parter, utan att likväl nämnderna finge en ur arbetsteknisk synpunkt olämplig storlek.

Statens industrikommission anför i fråga om sammansättningen av länsarbetsnämnderna samma reservation som ifråga om själva kommissionen, nämligen att den sakkunskap, som representerades av de skilda intressegrupperna, borde tillföras den verkställande myndigheten på annat sätt än genom tillfälligt ledamotskap i denna.

Landsorganisationen betecknar det som synnerligen önskvärt att representeranter för arbetsgivare och arbetare inginge i nämnden, icke endast i rådet. Med hänsyn härtill syntes det vara nödvändigt att antalet ledamöter i den egentliga nämnden utökades till fem. Beträffande partsrepresenteranterna såväl i nämnden som i rådet borde stadgas, att de skulle utses efter förslag av de centrala organisationerna å ömse sidor. Mandatperioden syntes böra begränsas till två år.

Daco tillstyrker även den föreslagna organisationen av arbetsmarknadskommissionens lokala organ. Även här förutsattes, att de anställda beredas skäligen representation i de rådgivande församlingar, som ställas vid länsarbetsnämndernas sida. Skulle dessa länsarbetsnämnder erhålla mera betydelsefulla uppgifter, borde enligt *Dacos* mening även inom dessa nämnder tillämpas ett system med extra ledamotskap.

Med hänsyn till beskaffenheten av den planerade arbetsmarknadskommissionens uppgifter är det uppenbart, att det bleve svårt, måhända icke ens möjligt att genomföra dessa med framgång utan att kommissionen hade till sitt förfogande väl kvalificerade länsorgan. En på egna erfarenheter grundad kännedom om lokala arbetsförhållanden, om företag och arbetstagargrupper, är givetvis av största värde för dem som skola handhava de ofta ömtåliga frågorna om fördelning och omgruppering av arbetskraft. Den närmare personliga kontakt mellan de beslutande myndigheterna och de av saken berörda enskilda, som bör kunna åstadkommas, om myndigheterna hava företrädare i orten, måste vara till fördel för alla parter och göra det möjligt att

*Departements-
chefen.*

minska de enskildas såväl som samhällets olägenheter av företagna ingrepp. — Beträffande den del av den föreslagna organisationens arbetsområde, som regleras av lagen om tjänsteplikt, är redan i lagen föreskrivet, att länsorgan skola finnas för tillämpningen av densamma.

Jag finner sålunda välmotiverat, att arbetsmarknadskommissionen erhåller lokala organ. Därvid uppställer sig emellertid spørsmålet, om några nu bestående myndigheter kunna tagas i anspråk härför eller om för detta ändamål erfordras nyorganisation. De alternativ härutinnan, som i den senast förda diskussionen angivits, äro promemorians förslag om inrättande länsvis av nya myndigheter, kallade »länsarbetsnämnder», med nära anknytning till de nu befintliga arbetsförmedlingsanstalterna, samt den av statens livsmedelskommission förordade utvägen att låta kristidsstyrelserna fullgöra även nu ifrågasvarande uppdrag. Något annat alternativ än de nu nämnda torde icke kunna komma i fråga under nuvarande förhållanden.

Vid överbägande av dessa alternativ har jag av praktiska skäl funnit promemorians förslag om särskilda länsmyndigheter för dessa uppgifter äga företräde. Jag vill något utförligare än som skett i det föregående belysa skälen för och emot de olika alternativen.

Det är obestriddigt, att ett visst samband finnes mellan de tillämnade lokala arbetsmarknadsmyndigheternas uppgifter och de som nu tillkomma kristidsstyrelserna. Ett sådant sammanhang föreligger inom större delen av den extraordinära krisförvaltningen, eftersom mera betydande produktions- och transportproblem merendels innefatta även frågor om anskaffande av arbetskraft för ändamålet. Arbetsmarknadskommissionens och dess underorgans uppgift kan därför delvis sägas vara att behandla *en* sida av de produktions- och transportproblem, som i övrigt ligga inom övriga krismyndigheters kompetensområden. Att detta nödvändiggör ett ständigt nära samarbete mellan ifrågasvarande myndigheter är uppenbart. Å andra sidan säger det sig självt, att det antydda sambandet i fråga om arbetsuppgifter icke i och för sig är tillräcklig motivering för att samla alla uppgifterna hos en enda myndighet; frågan om arbetets fördelning på olika myndigheter måste tydligen avgöras framförallt ur synpunkten att erhålla arbetsdugliga enheter av lämplig storlek.

Om sistnämnda synpunkt lägges på nu förevarande fråga, synes det vara skäl att icke *i regel* lägga uppdraget att vara arbetsmarknadskommissionens lokalorgan på kristidsstyrelserna. Med kristidsstyrelsernas organisation — liksom även med de föreslagna länsarbetsnämndernas — faller ansvaret för verksamhetens bedrivande huvudsakligen på ordföranden, och med de stora krav på dennes tid och arbetskraft, som styrelsens hittillsvarande arbetsområde och det här avsedda var för sig måste väntas komma att ställa vid en skärpning av krisen, kan en sådan ökning av arbetsbördan icke förordas. Nämnda förhållande, att vederbörande sålunda bör kunna efterhand ägna mera tid åt uppdraget och möjligen helt övergå till detta, utgör, även om uppdragen hållas isär, en betydande svårighet för rekryteringen och bör icke ytterligare markeras. Därest uppdragen som ordförande i kristidsstyrelsen och som ordförande i länsarbetsnämnden likväl i undantagsfall anses kunna utan olägenhet förenas i en person, är det intet hinder att så sker.

icke heller med tanke på kristidsstyrelsernas sammansättning i övrigt kan det av livsmedelskommissionen förordade alternativet anses lämpligt. Det i promemorian anförda påståendet, att de nuvarande kristidsstyrelserna icke sammansatts med tanke på här ifrågavarande arbetsuppgifter, lär icke kunna bestridas. Enligt vad jag inhämtat, hava kristidsstyrelserna för närvarande i regel 7 ledamöter, i några fall 6 och i några fall 8 ledamöter, ordföranden icke inräknad. Vid en eventuell komplettering av styrelserna med tanke på arbetsmarknadsärendena skulle ledamotsantalet därför bliva alltför stort. Av detta och andra skäl borde i sådant fall arbetsmarknadsärendena i allmänhet handläggas av en delegation inom kristidsstyrelsen, vilken kunde specialisera sig på desamma. En sådan specialisering synes även vara åsyftad i livsmedelskommissionens yttrande. De ledamöter av kristidsstyrelserna, som utsåges för dessa ärenden, borde i så fall tillsättas av arbetsmarknadskommissionen såsom en motsvarighet till att flertalet ledamöter för närvarande tillsättas av livsmedelskommissionen.

Även vad angår verkställighetsåtgärder och kansligörömål torde en specialisering vara ofrånkomlig. Alla skäl synas tala för att, såsom i promemorian föreslagits, för detta arbete utnyttjas de befintliga arbetsförmedlingsanstalterna. Dessa anstalters direktörer torde i allmänhet vara de mest sakkunniga personer, som finnas att tillgå som föredragande och verkställande tjänstemän hos de planerade länsorganen, och för hithörande arbetsuppgifter kan lämpligen utnyttjas anstaltsorganisationen i dess helhet, eventuellt med personalförstärkning. De fördelar, som stå att vinna genom att gemensamt utnyttja personal, materiel, lokaler o. s. v., uppnås redan med denna anordning, och en sammanslagning med kristidsstyrelsen skulle alltså icke heller i detta avseende medföra någon vinst.

Att kristidsstyrelsen i egenskap av arbetsmarknadsorgan skulle komma att sortera under annan central myndighet än eljest är väl icke i och för sig ett avgörande skäl men likväl en olämplig anordning. Då för här ifrågavarande uppgifter framför allt skulle utnyttjas personer med erfarenhet från den offentliga arbetsförmedlingen och arbetsmarknadskommissionen enligt förslaget skall vara chefsmyndighet för denna, måste kommissionen även erhålla avgörande inflytande på tillsättningen av styrelsens tjänstemän för dessa uppgifter. Även handhavande av medel, avsedda för arbetsmarknadsuppgifter, måste ske i särskild ordning, icke gemensamt med styrelsens verksamhet i övrigt.

Av här anförda skäl synes en anordning med kristidsstyrelserna som lokalorgan för arbetsmarknadskommissionen vara praktiskt utförbar endast på det sätt, att i styrelserna inbyggas självständiga organisatoriska enheter för denna uppgift: särskilda delegationer inom styrelserna, utsedda i särskild ordning, samt speciella avdelningar inom deras kanslier, underställda annan centralmyndighet än styrelserna i övrigt och med annan ordning än dessa i fråga om tjänstetillsättning och medelsförvaltning, men däremot organisatoriskt nära förbundna med arbetsförmedlingsanstalterna. Under sådana förhållanden finner jag, att dessa arbetsuppgifters inordnande under kristidsstyrelserna

skulle innebära en ren formalitet, ägnad att komplicera styrelsernas organisation och arbetssätt utan motsvarande praktisk nytta. Särskilt vill jag understryka, att anordningen icke kan beräknas medföra några ekonomiska fördelar; en sådan specialorganisation inom kristidsstyrelserna, som här antytts, medför samma kostnad som en fristående, och den rationalisering i fråga om underordnad personal, materiel och lokaler, som är möjlig vid en sammanslagning, genomföres för länsarbetsnämndernas del betydligt mera effektivt genom anknytningen till arbetsförmedlingsanstalterna.

Jag vill härvid ånyo understryka, att önskemålet om samarbete mellan de olika krisorganen bör kunna tillgodoses på annat sätt. Den lämpligaste anordningen härför synes vara den här i annat sammanhang omnämnda, att samma person deltagar såsom ledamot, expert eller tjänsteman i handläggningen inom olika myndigheter av ärenden, som beröra en viss näring eller dylikt.

På grund av dessa överbäganden vill jag förorda promemorians förslag i fråga om lokalorganisationen, d. v. s. fristående länsarbetsnämnder med tre ledamöter, varvid erforderligt samarbete med kristidsstyrelserna ordnas på sätt nyss antytts.

Även i fråga om den lokala organisationen uppkomma motsvarande problem om representation i nämnden eller med anknytning till denna för olika sakkunnigeområden, organisationer o. s. v., som förut diskuterats för den centrala organisationens del. I stort sett torde problemet här ligga till på liknande sätt, och jag vill sålunda förorda, att till nämnderna knyts rådgivande församlingar av liknande typ som kommissionens råd. Det är emellertid givet, att dessa lokala råds sammansättning bestämmes ur delvis andra synpunkter än det centrala. Vidare kan det vara tveksamt, huruvida organisationerna böra representeras genom ordinarie eller extra ledamöter i nämnden.

Då jag i denna fråga finner något extra ledamotskap icke böra förekomma i nämnderna, sker det av delvis andra skäl än i fråga om kommissionen. I den senare bör i allmänhet kunna naturligt urskiljas en grupp avgöranden, som äga principiell eller prejudicerande betydelse och kunna motivera särskild representation av de berörda organisationerna. På länsarbetsnämnderna skola däremot ankomma framförallt verkställighetsåtgärder, avgöranden i individuella fall, och någon liknande uppdelning torde här icke vara möjlig. Extra ledamöter borde därför antingen ej alls komma i fråga beträffande länsarbetsnämnderna eller ock inkallas i *varje* ärende; det sistnämnda alternativet lär dock vara uteslutet i praktiken.

Däremot finner jag det önskvärt att erhålla representation för organisationerna bland nämndernas ordinarie ledamöter, även om dessas antal satts så lågt som tre och knappast torde böra ökas enbart av detta skäl.

Nämnderna skulle i enlighet härmed sammansättas av en ordförande, vilken huvudsakligen hade att bära ansvaret för nämndens arbete, en ledamot med förankring hos någon viktigare företagsgrupp inom länet samt en ledamot med anknytning till viktigare arbetstagarkategori inom detsamma. De båda senare ledamöterna skulle utses efter samråd med organisationer av före-

tagare respektive arbetstagare. Med en sådan sammansättning böra såväl ordförande som ledamöter erhålla personliga ersättare, varvid det är önskvärt, att ordförandens ersättare mera fortlöpande kan följa nämndens verksamhet och göra sig förtrogen därmed för att lätt kunna ersätta ordföranden. Ordförande, ledamöter och ersättare torde böra utses av Kungl. Maj:t.

Det skall ej förnekas, att inom län, där det icke är en enda näring som dominerar arbetsmarknaden utan två eller flera näringar borde vara representerade — och det sistnämnda torde vara regel — valet av de båda senare ledamöterna blir en vanskelig uppgift. Det bör i detta sammanhang än en gång understrykas, att ifrågakommande ledamotskap icke får betraktas som en representation för vissa organisationer och vissa grupper. Det är icke heller min mening, att härtill i främsta rummet böra ifrågakomma funktionärer inom arbetsmarknadens lokala organisationer; snarare är det önskvärt att förvärva personer med en vidare erfarenhet av länets ekonomiska förhållanden men tillika i stånd att åstadkomma den personliga förbindelse med enskilda grupper företagare och arbetstagare, varom förut talats.

Med denna anordning skulle den tjänsteman, som i promemorian benämnes »länsarbetschef», icke — såsom där föreslagits — vara ledamot av nämnden utan endast dess tjänsteman. Denna förändring torde icke hava större praktisk betydelse. Benämningen »länsarbetschef» är måhända, som framhållits i något yttrande, missvisande; ifrågakommande tjänsteman torde lämpligen kunna betecknas som nämndens direktör. Han torde böra tillsättas av arbetsmarknads-kommissionen.

Slutligen vill jag framhålla, att arbetsmarknads-kommissionen för de lokala uppgifterna kan anlita, förutom länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstaltens huvudkontor, anstaltens avdelningskontor och ombud ävensom kristidsnämnderna, familjebidrag-nämnderna och arbetslöshetskommittéerna. Samarbetet med kristidsnämnderna torde i mera allmänna eller principiella frågor böra förmedlas av kristidsstyrelserna.

Anslag till arbetsmarknads-kommissionen m. m.

Kostnaderna för arbetsmarknads-kommissionen bestridas för närvarande från femte huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

För statens arbetslöshets-kommission har i statsverkspropositionen för nästa budgetår (femte huvudtiteln, punkten 17), i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräknats ett förslagsanslag av 350,000 kronor.

Av de här ifrågakommande organisationsförslagen beröres även anslaget för bidrag till den offentliga arbetsförmedlingen. Detta anslag har i statsverkspropositionen för nästkommande budgetår upptagits till 1,700,000 kronor.

Promemorian.

I en bilaga till den inom departementet upprättade promemorian hava verkställt följande kostnadsberäkningar i anslutning till de i densamma framlagda organisationsförslagen:

Vid kostnadsberäkningarna hava endast i ringa mån kunnat tagas i betraktande arbetsmarknadskommissionens blivande arbetsuppgifter vid en tid, som ligger längre bort än de närmaste månaderna; såväl till omfattning som beskaffenhet äro dessa uppgifter omöjliga att nu närmare angiva. Beräkningarna hava istället utgått från de arbetsuppgifter och den personaluppsättning, som kommissionen enligt förestående planer bör erhålla under den närmaste tiden. Med denna utgångspunkt te sig beräkningarna för olika delar av organisationen sålunda.

Till de ständiga ledamöterna av kommissionen hava beräknats arvoden med vissa belopp för månad och till övriga ledamöter av kommissionen och rådet efter bestämmelserna för kommittéer. Arvoden till kommissionen, rådet och de experter, som icke äro tjänstemän hos kommissionen, hava i enlighet härmed beräknats till 4,100 kronor i månaden, av vilket belopp endast en mindre del innebär en merutgift; till större delen sker en motsvarande avlastning från kommittéanslaget.

Vad angår arbetsmarknadskommissionens kansli kunna i viss utsträckning överföras arbetskrafter från Statens arbetslöshetskommission, varför de för arbetsmarknadskommissionen beräknade kostnaderna i viss mån komma att motsvaras av besparingar på anslaget till den förra.

Av de för arbetsmarknadskommissionen erforderliga avdelningarna har endast räknats med en arbetsförmedlingsavdelning och en utredningsavdelning jämte ett sekretariat.

Arbetsförmedlingsavdelningen planeras bildad genom överföring av vissa tjänstemän från socialstyrelsens 1:a byrå samt nyanställning av ytterligare några tjänstemän. Sålunda beräknas överflyttade innehavare av en byrådirektörs-, en byråinspektörs- och en amanuens tjänst samt fyra kvinnliga biträden. Nyanställning beräknas av en tjänsteman för handläggning av jordbrukets aktuella arbetskraftproblem, en för frågor om yrkesutbildning, en för samordnande av de frivilliga organisationernas verksamhet på området, en reseinspektör för arbetsförmedlingsverksamheten samt ytterligare en amanuens. Vidare skall å denna avdelning tjänstgöra den tjänsteman, som enligt Kungl. Maj:ts bestämmande står till förfogande för handläggning gemensamt med statens vednämnd av skogsarbetsfrågor. Med denna organisation beräknas avdelningens kostnader till 7,500 kronor i månaden, varav något över hälften utgör en överflyttning från socialstyrelsens stat.

Utredningsavdelningen tänkes utbyggd av arbetsmarknadskommissionens nuvarande, provisoriska avdelning för sådana uppgifter, sammansatt av arbetsmarknadskommissionens expert, major Nordin, 2 amanuenser för statistiskt arbete och 4 å 5 kvinnliga biträden. För den närmaste tiden erfordras här ytterligare 2 amanuenser och 2 skrivbiträden. Kostnaderna beräknas till 4,700 kronor i månaden, av vilket belopp större delen nu belastar kommittéanslaget.

För det provisoriska sekretariatet beräknas tills vidare arbetsmarknadskommissionens biträdande sekreterare och en från Statens arbetslöshetskommission överflyttad tjänsteman ävensom två skrivbiträden, vilka skulle vid behov biträda på olika avdelningar. Kostnaden beräknas till 2,300 kronor i månaden, varav 1,800 kronor utgör överföring från kommittéanslaget eller arbetslöshetskommissionens stat.

Kommissionens behov av expensmedel har beräknats till 30,000 kronor om året.

Vad angår arbetsmarknadskommissionens planerade lokala organ, länsarbetsnämnderna, har räknats med ett utnyttjande av arbetsförmedlingsanstaltens organisationsapparat, varför utvidgningen därvidlag till stor del kommer att belasta anstaltens stater och därigenom föranleda ökade stats-

bidrag under nästa budgetår. På grund härav erfordras för innevarande budgetår anslag endast för utgifter, som belöpa på nämnderna som sådana. För nästa budgetår bör därjämte räknas med ett högre anslag för statsbidrag till arbetsförmedlingsverksamheten.

Det har beräknats, att i de fall där en länsarbetschef icke behöver nyanställas, arbetsförmedlingsanstalternas direktörer kunna förena detta uppdrag med sin tjänst under förutsättning att det i stället nyanställas en assistent. I båda fallen har kostnaden per månad beräknats till 700 kronor. För ordföranden och nämndens tredje ledamot ha beräknats arvoden à 200 och 100 kronor, varför totala kostnaden räknats till 1,000 kronor i månaden.

Som förut nämnts, torde nämndernas omkostnader till större delen komma att bestridas genom statsbidrag till arbetsförmedlingen; för nämndernas egna expenser har beräknats 2,000 kronor per län och år.

Såsom skett med avseende å statens livsmedelskommission och kristidsstyrelserna torde det vara lämpligt, att de för länsarbetsnämnderna avsedda medlen handhavas av arbetsmarknadskommissionen och inräknas i anslagen till denna.

Yttrandena.

De vid den remitterade promemorian fogade kostnadsberäkningarna hava i yttrandena berörts endast av *statskontoret*, som därom anför:

De i promemorian framlagda kostnadsberäkningarna undandraga sig i allt väsentligt statskontorets bedömande. Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat, lära emellertid arvoden till ledamöterna hava beräknats till 150 kronor per månad eller alltså till 1,800 kronor för år. Statskontoret anser sig med avseende härå böra bringa i erinran, att årsarvode till ledamot i arbetsrådet, vilken myndighet i visst hänseende synes hava tjänat såsom mönster för den föreslagna utvidgade arbetsmarknadskommissionen, är bestämt till 1,500 kronor, med undantag dock för arvoden till ordföranden och till den ledamot, som är ställföreträdare för ordföranden. Statskontoret vill med anledning härav ifrågasätta, huruvida tillräcklig anledning föreligger att fastställa arvodet för ledamot av arbetsmarknadskommissionen till högre belopp.

Under förutsättning, att kommissionen i fortsättningen kommer att övertaga en del arbetsuppgifter, vilka för närvarande handhavas av vissa tjänstemän å socialstyrelsens första byrå och i samband därmed en överflyttning av dessa tjänstemän till kommissionen kommer att ske, synes hänsyn härtill böra tagas vid beräkningen av styrelsens avlöningsanslag för budgetåret 1940/41. En nedsättning av nämnda anslag med belopp, motsvarande summan av nu utgående avlöningar till ifrågavarande befattningshavare, lärers alltså böra vidtagas i likhet med vad som förutsatts skola äga rum beträffande avlöningsanslaget för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap på grund av, bland annat, det jämlikt kungörelsen den 15 december 1939 (nr 860) verkställda överförandet till statens industrikommission av industriavdelningen inom rikskommissionen. (Jfr 1940 års statsverksproposition XI ht. sid. 18.) Jämväl socialstyrelsens omkostnadsanslag för nästa budgetår torde av nu nämnd anledning böra i motsvarande mån reduceras. De avlöningsbelopp, som sålunda komma att upptagas under arbetsmarknadskommissionens avlöningsstat, torde självfallet icke böra beräknas högre, än vad fallet skulle hava varit, därest befattningshavarna i fråga fortfarande tjänstgjort i socialstyrelsen. Enahanda anordningar lära böra vidtagas jämväl med avseende å anslaget till statens arbetslöshetskommission, för den händelse en motsvarande överflyttning av arbetskrafter kommer att ske.

Beträffande ersättningen till den personal, som härutöver befinnes böra anställas, läser densamma i avvaktan på närmare erfarenhet böra utgå i form av arvoden. Vid bestämmandet av dessa arvoden synes den av Kungl. Maj:t genom beslut den 8 december 1939 fastställda löneplanen för de större statliga krisorganen kunna tjäna till vägledning.

Det under riksstatens femte huvudtitel uppförda förslagsanslaget till bidrag till den offentliga arbetsförmedlingen ävensom övriga av den föreslagna organisationen föranledda anslag torde i fortsättningen böra utanordnas av statskontoret och disponeras av arbetsmarknadskommissionen.

Arbetslöshetskommissionen.

Statens arbetslöshetskommission har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 februari 1940 angående bland annat sitt medelsbehov för budgetåret 1940/41 uppgivit, att kostnaderna för dess nuvarande, i mesta möjliga omfattning nedskurna förvaltningsapparat under löpande budgetår icke torde komma att understiga 420,000 kronor. På grund härav och med hänsyn till verksamhetens beräknade omfattning hemställde kommissionen, att anslaget för detta ändamål för nästa budgetår måtte sättas till 425,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom anmärkts i den remitterade promemorian, kan personalbehovet för arbetsmarknadskommissionens kansli för närvarande beräknas endast ungefärligt. Även dess uppdelning på avdelningar och dylikt torde nu endast kunna angivas i stora drag.

Vid beräkning av den sammanslagna kommissionens kansliorganisation samt erforderliga belopp för dess förvaltning har jag ansett mig kunna tills vidare utgå från de i promemorian gjorda beräkningarna för den nuvarande arbetsmarknadskommissionen jämte arbetslöshetskommissionens nuvarande organisation och kostnadsbelopp.

Inom den nuvarande arbetsmarknadskommissionens kansli äro, såsom förut angivits, inrättade eller planerade en arbetsförmedlingsavdelning, en utredningsavdelning och ett sekretariat. Inom arbetslöshetskommissionens kansli finnas för närvarande en sekreteraravdelning, en kameral avdelning, en social avdelning och en teknisk avdelning. Vid sammanslagningen bör tillskapas en gemensam kansliavdelning, varjämte de ekonomiska angelägenheterna böra handhavas gemensamt för hela kommissionen. De övriga avdelningarna, arbetsförmedlings-, utrednings-, sociala och tekniska avdelningarna, få åtminstone till en början alltjämt sina nuvarande uppgifter i den sammanslagna kommissionen. Jag räknar därvid med att till sociala avdelningen förläggas handläggningen av ärenden enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Vissa frågor, såsom utbildnings- och omskolningsärenden m. m., torde lämpligen som hittills handläggas av experter, som icke inordnas i de nämnda avdelningarna. — Principerna för den inre organisationen av kommissionens kansli få dock icke anses fastslagna härigenom utan böra revideras enligt de erfarenheter, som vinnas under omorganisationens gång och den fortsatta verksamheten.

Ett särskilt spörsmål i samband med nyorganisationen är frågan om bibehållande av den särskilda revision av arbetslöshetskommissionens förvalt-

ning, som sedan 1922 äger rum genom särskilda av Kungl. Maj:t utsedda överrevisorer. Med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av de allmänna arbeten, som utföras eller bekostas genom kommissionen, synes en särskild revision av denna verksamhet vara värdefull och böra bibehållas. Då det knappast låter sig göra och i varje fall icke skulle medföra någon praktisk nytta att i revisionshänseende skilja mellan denna verksamhet och kommissionens förvaltning i övrigt, vill jag förorda, att överrevisorernas uppdrag kommer att omfatta den nybildade arbetsmarknadskommissionens och länsarbetsnämndernas verksamhet i dess helhet. — I detta sammanhang vill jag erinra om att enligt gällande bestämmelser i revision av arbetslöshetskommittés verksamhet skall deltaga en av länsstyrelsen utsedd revisor, som åtnjuter arvode av statsmedel enligt arbetslöshetskommissionens bestämmande.

Därest promemorians kostnadsberäkningar och ur arbetslöshetskommissionens räkenskaper hämtade uppgifter om dess hittillsvarande kostnader sammanställas, kunna de årliga lönekostnaderna för den sammanslagna arbetsmarknadskommissionen ungefärligt beräknas sålunda:

kommissionen och rådet	kronor	60,000
kansliavdelningen och kameral verksamhet	»	130,000
arbetsförmedlingsavdelningen	»	100,000
utredningsavdelningen	»	60,000
sociala avdelningen	»	60,000
tekniska avdelningen.....	»	190,000
revision (central och kommunal)	»	40,000
	Summa kronor	640,000

Vad angår lokalorganisationen, torde som skett i promemorian lönekostnaderna för länsarbetsnämnderna kunna beräknas till 300,000 kronor. I detta sammanhang bör emellertid upptagas frågan om bestridande av arbetsförmedlingsanstaltens kostnader efter genomförandet av 2 kap. lagen om tjänsteplikt. Då därefter anstalterna kunna betraktas som delar av den lokala krisorganisationen på arbetsmarknadsområdet, synes det vara mest praktiskt, att deras utgifter bestridas av länsarbetsnämnderna och utgå av samma anslag som dessa myndigheters egna utgifter.

Enligt vad jag inhämtat, hava för anstalterna för innevarande kalenderår fastställts utgiftsstaten & tillhoppa cirka 2.8 miljoner kronor. Med ledning av uppgifter för tidigare år kan antagas, att dessa utgifter till något över 60 procent utgöras av avlöningar. Ifrågavarande förändring i och för sig torde därför få beräknas medföra en ökad belastning på avlöningsanslaget med cirka 1.7 miljoner kronor och på omkostnadsanslaget med cirka 1.1 miljoner kronor.

Såvitt angår dessa belopp uppkommer emellertid ingen merutgift för det allmänna; till större delen motsvaras de av en avlastning av anslaget till bidrag till den offentliga arbetsförmedlingen och till återstoden utgöra de en överföring från landstingens och vissa primärkommuners stater. Emellertid måste man därutöver räkna med en utvidgning av anstalternas arbete såväl i fråga om deras vanliga uppgifter som med hänsyn till att de skola biträda

länsarbetsnämnderna. Denna utvidgning är mycket svår att beräkna men torde här icke böra sättas under 10 procent, räknat på såväl avlöningar som omkostnader.

Arbetsmarknadskommissionens omkostnader och länsarbetsnämndernas egna omkostnader kunna med ledning av promemorians beräkningar samt uppgifter om arbetslöshetskommissionens nuvarande utgifter beräknas till 150,000 kronor.

Jag vill biträda det i promemorian gjorda förslaget, att de för länsarbetsnämnderna avsedda medlen handhavas av arbetsmarknadskommissionen och inräknas i anslagen till denna.

I enlighet härmed torde böra beräknas till arbetsmarknadskommissionen med underlydande organ ett avlöningsanslag av (640,000 + 300,000 + 1,700,000 + 170,000 = 2,810,000; avrundat:) 2,800,000 kronor samt ett omkostnadsanslag av (1,100,000 + 110,000 + 150,000 = 1,360,000; avrundat:) 1,350,000 kronor.

Anslaget för nästa budgetår till bidrag till den offentliga arbetsförmedlingen (femte huvudtiteln, punkten 15) — vilket anslag avser bidrag till kostnaderna under 1940 — kan, om förslaget genomföres den 1 maj 1940, reduceras med cirka två tredjedelar eller till, avrundat, 600,000 kronor. Jag vill hemställa, att med frångående av förslaget i denna del i statsverkspropositionen för ifrågakvarande ändamål begäres ett anslag av allenast 600,000 kronor.

Det kan anmärkas, att ej heller kostnaderna för de nyorganiserade delarna av arbetsmarknadskommissionen äro helt och hållet nya utan till betydande del innebära överföringar från andra anslag, på vilka uppstå motsvarande besparingar.

Sålunda överflyttas flera tjänstemän tillfälligt från socialstyrelsen till arbetsmarknadskommissionen, varvid styrelsens anslag avlastas i motsvarande mån. Emellertid anser jag icke, att de för styrelsen i statsverkspropositionen äskade anslagen böra minskas av denna anledning. De belopp, varom här kan bli fråga, äro — relativt sett — icke av den storleksordning, att jag anser det nödvändigt att inför riksdagen föreslå minskning av de äskade anslagen, men jag förutsätter att Kungl. Maj:t, så länge den provisoriska anordningen består, därav disponerar endast en del, nämligen med avdrag för vad som kan anses belöpa på de överflyttade tjänstemännen.

Utom vad förut angivits synes ännu en grupp tjänstemän lämpligen kunna tillfälligt överföras till arbetsmarknadskommissionen, nämligen personalen på försvarsväsendets centrala civilanställningsbyrå. I fråga om anslag till denna torde förfaras på analogt sätt.

Vad angår kostnaderna för organisationen under innevarande budgetår, må till en början anmärkas, att från förslagsanslaget till arbetslöshetskommissionen redan disponerats medel till belopp, som erfordras för nämnda kommission till budgetårets slut. Efter sammanslagningen böra dessa medel disponeras av den nybildade kommissionen. Vidare vill jag framhålla, att den hittillsvarande arbetsmarknadskommissionen inför de alltmera maktpåliggande uppgifterna efterhand erhållit betydande personalförstärkning, vilken kostnad helt bestrides från femte huvudtitelns reservationsanslag för kom-

mittéer och utredningar genom sakkunniga. Denna anordning måste bibehållas, tills det här framlagda förslaget hinner genomföras. Härigenom blir nämnda anslag för detta budgetår utsatt för en onormal belastning, varför jag vill föreslå, att å tilläggsstat för löpande budgetåret begäres ett anslag till kommissionen, så beräknat, att från detsamma må till kommittéanslaget kunna överföras ett belopp, motsvarande vad därifrån utgått till den hittillsvarande arbetsmarknadscommissionen sedan den 1 januari 1940. Därest omorganisationen beräknas genomförd den 1 maj 1940, kunna kommissionens kostnader under tiden den 1 januari—den 30 april 1940 uppskattas till 40,000 kronor och de totala kostnaderna för den nya organisationen för tiden den 1 maj—den 30 juni 1940 — utöver förutnämnda, till arbetslöshetscommissionens förfogande stående medel — till 640,000 kronor. På grund härav hemställer jag, att anslagsäskandet för innevarande budgetår bestämmes till 680,000 kronor. Jag vill anmärka, att jämväl detta anslag till betydande del icke innebär en ny utgift, endast en överföring från andra anslag.

Hemställan.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, med ändring av i statsverkspropositionen framlagda anslagsäskanden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Statens arbetsmarknadscommission m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av kronor 680,000;

dels till Statens arbetsmarknadscommission m. m.: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av kronor 2,800,000;

dels till Statens arbetsmarknadscommission m. m.: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,350,000;

dels ock till Bidrag till den offentliga arbetsförmedlingen för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av... kronor 600,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrici.